

LA CAPELLA DE MÚSICA DE SANTA MARIA DE CASTELLÓ D'EMPÚRIES I ELS COMPOSITORS DEL SEU FONS MUSICAL

INTRODUCCIÓ

A l'hora de posar en marxa les primeres recerques a l'entorn del fons, vam constatar l'escassetat de referències bibliogràfiques sobre la història musical de Castelló d'Empúries; gairebé totes elles se centren en l'àmbit de la música popular, en les cobles que prengueren forta volada a finals del XIX, sense fer esment del repertori religiós, que és el que configura pràcticament la totalitat del fons musical de *CdE*. Tanmateix, l'estudi d'aquest fons ens ha menat a esbrinar fins a quin punt el repertori de la música popular es trobava lligat a la comunitat religiosa. La vida musical que es desenvolupava a la capella no era producte d'un segment aïllat i impermeable de la societat, sinó més aviat el contrari. Són nombrosos els exemples de les interrelacions que es donaven entre els músics professionals, els afeccionats i els músics beneficiats, membres de la comunitat de preveres, que donen testimoni d'aquella realitat.

La formació musical fou un element de cohesió fonamental. Des dels seus orígens, l'educació musical de la vila es vertebrà a l'entorn de la capella de música de la parroquial i, si bé a partir de 1860 s'hi afegí l'escola municipal de música, la capella creà un planter de músics alt empordanesos que esdevingueren, més tard, reconeguts professionals. Aquest fou el cas de Càndid Candi o dels cosins Frigola. Antoni Agramont i Quintana, per la seva banda, esdevé un clar representant de la música popular del moment i un exemple de la simbiosi que existí entre la vida musical de la comunitat religiosa i el batec de la música popular.

Com era consuetud, l'Ajuntament posseïa el patronatge del benefici de l'orgue i també el del magisteri de capella quan aquests dos càrrecs es trobaven units. Si bé la majoria de mestres de capella i organistes havien estat

identificats per Francesc Civil i Josep Maria Marquès,¹ hem pogut determinar la interinitat d'Agustí Ciurach, a l'hora que hem donat a conèixer la identitat dels organistes Cici Garrigoles i Vinyals i Francesc Garrós i Torralles i hem aportat noves dades sobre els organistes Francesc Aulet, Jaume Casanovas i Ramon Cisterna.

* * *

Durant el segle XIX, la població de Castelló d'Empúries vivia fonamentalment del camp. A tombants de segle, també existí una comunitat de propietaris *senyors*, que vivien majoritàriament d'arrendaments de les seves hisendes. L'estament religiós, tant el secular com el regular, gaudia d'un pes considerable degut a la importància que tingué l'església castellanina en el passat. Tant els religiosos com els senyors van transmetre cert prestigi i categoria a la vila, però «del sector religiós arranca precisament l'esplet musical castellaní.»²

La vila de Castelló havia esdevingut capital del comtat d'Empúries el darrer terç del segle XI, però malgrat els esforços dels mateixos comtes, la basílica de Santa Maria, consagrada el segle XIII, mai va assolir la categoria de catedral tot i que sigui coneguda com *la catedral de l'Empordà* per la seva magnificència arquitectònica.

Tenim notícia que en el segle XIV ja existia una capella de música a l'entorn de Santa Maria, fundada pels comtes d'Empúries,³ la qual estigué activa fins a mitjan segle XX. Aquesta conformà un nucli important per la vida musical a la zona de l'Empordà, sobretot durant la segona meitat del segle XIX.⁴ Lluny de poder-se comparar amb la capella musical de la catedral de Girona, sí que se li pot atribuir el paper de formar músics amb prou capacitat i competència per a poder accedir als grans nuclis de producció musical.

El primer document que es conserva sobre l'existència d'una comunitat de preveres a l'entorn de la basílica de Santa Maria de Castelló d'Empúries data de finals del segle XIII. En aquella època la comunitat romangué constituïda i vertebrada, amb les obligacions i funcions dels comunitaris plenament fixades. El nombre de preveres i de beneficiats depenia de les fundacions beneficials que hom hi instituïa. De la documentació servada es desprèn que, de temps ençà, la comunitat de Castelló d'Empúries fou molt

---

1. CIVIL I CASTELLVÍ, Francesc. *El fet musical a les comarques gironines en el lapse de temps 1800-1936*. Girona: Caixa de Pensions, 1969; i MARQUÈS, Josep Maria. «Organistes i mestres de capella de la diòcesi de Girona», *Anuario Musical*, 54 (1999).

2. ALBERT, Lluís [et al.] *El mestre Blanch i el seu temps*, Castelló: Ajuntament, 1988.

3. FORTIANA, Enric Riera. «Dos segles de música castellanina. Els germans Riera», *Annals d'Estudis Empordanesos*, 13 (1978), 67-92.

4. CIVIL I CASTELLVÍ, Francesc. «Momento y pasado musical en Castelló de Ampurias», *Revista de Gerona*, 44, (1968).

nombrosa. Al segle XIV s'hi havien arribat a fundar 120 beneficis, tot i que es fixà en 25 el nombre màxim de preveres residents de la comunitat, ja que les fundacions no eren suficients per al manteniment de tots els capellans. Tanmateix, en aquella època i durant molts anys, fou la comunitat més gran del bisbat de Girona, dividida entre les rectories de Santa Maria i Sant Joan Sescloses, aquesta darrera sufragània de la primera.⁵

A banda de la comunitat de preveres, a la vila de Castelló d'Empúries hi conviuen cinc comunitats religioses, amb el seus respectius convents: clarisses, mercedaris, franciscans, dominics i agustins. Arran del fervor religiós que despertà la Contrareforma, es van crear moltes confraries, fins a l'extrem que a principis del segle XVII se'n comptabilitzaven 18, entre les quals tingueren un destacat protagonisme les de les Filles de Maria i la del Roser.⁶

Com ja hem comentat, el nombre dels membres de la comunitat de preveres oscil·là al llarg dels segles, des de dotze al segle XV fins a vint-i-cinc al segle XVIII.⁷ Aquest nombre de residents es van mantenir en el decurs de la primera meitat del segle XIX:

«Nos Dn. Josephus de Tabarner y Darner per la gracia de deus de la Sta sede apostolica, bisbe / de Gerona y del consell de la Mag. en sens per part dels protectos y comunitat de la Iglesia Parroquial de / nostra Señora de Castelló, se nos haja estat presentada una / suplica del tenor seguent: La Rda Comunitat de Preberes / de la Parroquial Yglesia de la pnt vila de Sta Maria de Caste/lló de Ampurias, del Bisbat de Gerona, ab lo mes obsequiós y degut rendiment á V. S. Illma representa, que en concidenciacio que esta, entre altres, sie una de las Iglesias mes principals / del present Bisbat, degut a la Cathedral / y que aquella / compon del numero de vint Y sinch preveres tots reisdents / los quals quotidianament resan matines y demes horas / canonicas celebrant aixi mateix en aquella tos los / dias los oficis divinals y solemnes ab la Comittiva de diaca

---

5. A mitjan segle XVII el rector de la parròquia de Santa Maria es convertí en l'enca-
rregat d'administrar els sagraments de l'ermita de Sant Joan Sescloses. ROIG I SIMON, Mari-
sa, «La Institució Parroquial a Castelló d'Empúries: història del seu arxiu», *Annals dels
Estudis Empordanesos*, 32, (1999), 315-356.

6. Cf. PUJOL I CANELLES, Miquel. «La Música i el Cant durant els segles XIV al XVII
a Castelló d'Empúries», dins del catàleg de l'exposició *Castelló d'Empúries i la Música*.
Figueres: Gràfiques Canigó, 1990.

7. Arran de la Guerra dels Segadors, la comunitat es va veure empobrida amb la conse-
qüent manca de capellans per a ocupar les places beneficials. A finals del segle XVII, a causa
de l'assetjament que la vila va patir per part de l'exèrcit francès, s'anul·là l'activitat religiosa
i la comunitat es va veure reduïda a quinze individus. L'any 1707 el vicari general Josep
Gallart taxà el nombre de residents de la comunitat de preveres de Castelló en vint-i-cinc
(divuit beneficiats, dos rectors, quatre domers i un xantre): [...] *ad summum solum posse
congrue sustentari decem et octo Benefitiatos qui cum duobus rectoribus, quatuor Aebdom-
medarys, et Precentore*, cf. ADG: D-12, *Llibre de Dotalia*, f. 326 v. Poc a poc, però, la comu-
nitat va arribar a prosperar d'una forma notable, fins arribar a fundar 150 beneficis i a
ampliar el seu nombre de residents a 28.

y / subdiaca y orga, com es molt publich, que ofereix donat la formacio si és menester.»⁸

Les desamortitzacions afectaren de ple la comunitat de preveres i la vida musical que es desenvolupava a la basílica de Santa Maria. Castelló d'Empúries fou la vila més afectada per la desamortització de Mendizábal de totes les comarques gironines, per una banda perquè tenia un terme municipal amb una superfície molt extensa i, per una altre, perquè aglutinava moltes comunitats religioses, una de les més riques de les quals era la dels dominics.⁹

Tot i així, la comunitat de preveres de Castelló d'Empúries era la que, amb diferència, tenia més propietats dins del terme municipal. El 1835, els comunitaris eren propietaris de 338 finques i 704 censals, però passada una vintena d'anys l'Estat ja s'havia venut més de la meitat d'aquelles propietats. Si unim aquest fet al de que «toda la renta que producía el arriendo de las tierras y pajares se repartía en partes iguales entre los Rdos. Comunitarios»,¹⁰ s'entendrà la davallada que hi hagué en el nombre de comunitaris i, en conseqüència, en la vida musical castellanina.

D'aquests esdeveniments, en dóna fe el fet que «en lo present any 1855 no se ha fet res en la vigília [de Pentecosta] per estalviar gastos á la obra, una volta per causa de la terror apenas existeix ningú».¹¹ Aquell any, «el Estado se incautó de sus bienes [de l'església parroquial] en virtud de las leyes desamortizadoras»,¹² de tal manera que a la primera meitat del segle «tenían los Parrocos un Benefici de residencia, y muchas rentas, vui dia ab tot lo treball sols tenen lo salari del Govern»,¹³ el qual sufragà únicament els havers de l'organista.

L'Estat, però, no va pagar el que estipulava el Concordat de 1851 a la diòcesi de Girona i, conseqüentment, tampoc als preveres de Castelló en varis mesos.¹⁴ La vida musical es va veure directament afectada quan l'Estat

---

8. AMCE: Comunitat de Preveres: *Obtencions de Beneficis i substitució de càrrecs*, s. f. Doc. amb segell de 1801.

9. Vegeu FRANQUÈS I GIL, M. Regina. «Les desamortitzacions a Castelló d'Empúries (1820-1854)», Figueres, *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, 32 (1999), 155-192.

10. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries 1868-1916: *Indemnitzacions de béns incautats durant la desamortització*.

11. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Consueta 1858-1897*.

12. *Id.*

13. *Id.*

14. D'aquest fet en dóna fe la missiva, datada el 1870, del bisbe Constantí de Girona dirigida al degà de Castelló d'Empúries: «por la gran premura que experimentan los individuos del Clero que en esta diocesis deben cobrar su justa asignacion del Erario publico, y que hace 15 meses no han recibido [...]», cf. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Correspondència 1860-1899*.

es va apropiari dels cortals Fuster, Roure i Pastell, i el 1872 del de Santa Llúcia, al qual estava unit el benefici del magisteri de cant. A tot això cal afegir «[...] el estado inservible en que se halla el órgano de esta iglesia parroquial, cuya pronta reparacion se hace sumamente necesario, suplico [...] puedan [els interessos] invertirse al efecto la suma de 5.400 pesetas que importará su recomposición, según el proyecto-presupuesto formado por la casa “Corominas y Riera” de Barcelona.»¹⁵ Tanmateix, durant el canvi de segle, i gràcies als acords entre l'Estat espanyol i la cúria romana, es van dur a terme una sèrie de compensacions pels béns eclesiàstics incautats, de tal manera que la parròquia de Castelló va poder rebre certes quantitats que li van permetre reorganitzar la comunitat de preveres, creant a tal efecte quatre capellanies, dues d'elles de música: sotsxantre i organista.

Durant la primera meitat del segle XX la comunitat encara existia però el nombre dels seus residents havia minvat de forma considerable.¹⁶ Segons un document del 1901 signat pel rector Bonaventura Frigola,¹⁷ a finals del segle XIX, quedaren set beneficiats tots ells iguals en dignitat —quatre domers, un cabiscol i dos rectors—, un dels quals era l'organista. Més endavant, i amb l'excepció del lapsus de la guerra civil, l'any 1940 es comptabilitzaven quatre comunitaris,¹⁸ fins que a mitjan segle XX la comunitat, com a tal, deixà d'existir definitivament.

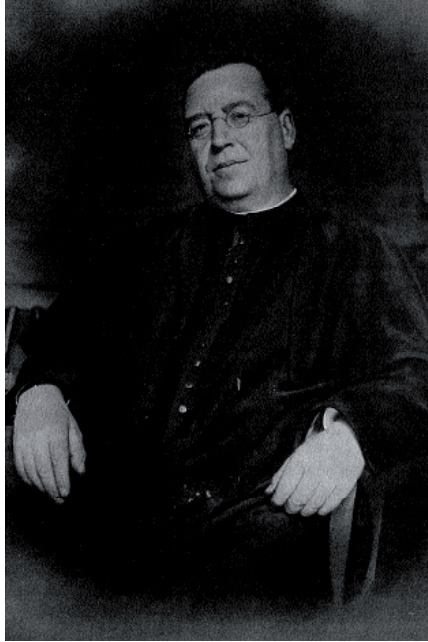
---

15. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Indemnitzacions de béns incautats durant la desamortització*, 1868-1916. Es conserva una carta de Bonaventura Frigola dirigida al bisbe de Girona l'any 1902. Sabem que, efectivament, l'orgue fou restaurat per aquesta prestigiosa casa durant els anys 1903-1904 i que l'any 1907 es va realitzar la compra d'un harmòniom a la casa Cassadó i Moreu. Quan l'organista no podia assistir a la funció, es feia ús d'aquest instrument.

16. Segons una carta signada per el capellà Joaquim Bonacasa, datada el 1926, deduïm que la comunitat estava formada per onze comunitaris, però sembla que aquest nombre era insuficient per atendre la litúrgia: «le necesitamos [al prevere Andreu Puig] en las principales festividades en las cuales solo quedamos cuatro para actuar, los parroquiales y un beneficiado, por estar ocupados en el canto tres de los restantes y los otros cuatro son inutiles por enfermedad corporal», cf. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Correspondència 1900-1998*

17. Mossèn Bonaventura Frigola i Frigola (1868-1926) va néixer a Fontcoberta i fou ordenat prevere l'any 1892. Esdevingué coadjutor de Castelló d'Empúries el 1892 i en fou el rector des de 1912 fins que finà el 1926. Cal evitar confondre'l amb el mestre de capella homònim. Ens hi referirem sempre com a rector, mossèn o Bonaventura Frigola, sense afegir el seu segon cognom.

18. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Normativa interna (ordinacions, estatuts)*, s. f.

Mossèn Bonaventura Frigola i Frigola va confeccionar els estatuts de la comunitat de preveres aprovats el 1910 i va ser rector de Castelló d'Empúries de 1912 a 1926. Fotografia: AMCE.

Els preveres de la comunitat tenien l'obligació de residir de forma permanent a la parròquia. Una absència més llarga de sis mesos es considerava injustificable i conduïa a la pèrdua de la residència; d'altra banda, en el supòsit de la voluntat de deixar la comunitat, calia deixar passar com a mínim tres anys des del nomenament. Tots els membres de la comunitat tenien l'obligació de participar en les funcions litúrgiques de la parroquial d'acord amb el seu càrrec. Els preveres encarregats de l'administració del patrimoni, les rendes, la litúrgia, el culte i les obligacions del cor, tenien una dignitat d'un rang superior respecte als beneficiats que assumien les tasques considerades menors. Al capdavant de la comunitat hi havia el rector; i els altres càrrecs eren els d'oïdor, cabiscòl, domer, degà, protector, arxiver, secretari, sotsxantre, acòlit o portacreu, campaner, ecònom, sagristà major i menor, bossier o faller, diaca, sotsdiaca, organista i mestre de cant o de capella.

Les oposicions que es feien tant per a obtenir un benefici amb residència a la comunitat, com per a qualsevol altre càrrec associat, solien ser molt renyides, entre d'altres coses, perquè les rendes eren força altes. Els oriünds de Castelló tenien preferència sobre els foranis, però tots havien de ser des-

tres en cant figurat i cant pla,¹⁹ del qual eren examinats pel mestre de capella i en ocasions també per l'organista, entre d'altres. Es conserva una acta d'admissió d'un opositor en la qual hom advertia que se l'acceptava amb la condició que se seguís instruint en cant pla durant uns mesos, fins palesar la seva habilitat.²⁰

Els residents estaven obligats a assistir a les celebracions dels oficis en el cor de la parroquial en qualitat de membres del capítol. En cas d'absentar-se sense avís, eren privats de la recepció de les distribucions quotidianes que es repartien al mateix cor; aquesta privació la rebien també els qui «en el coro reñían, excitaban o [...] rezaban privadamente ó leían otro libro, á los que salían del mismo sin oficiar el numero correspondiente y los que en lugar de estar en el coro entraban pasando por la Iglesia [...] Además cada oficio tenía su sancion penal particular [...]»²¹

I. LA CAPELLA DE MÚSICA

La vida musical de Castelló va bategar sota l'impuls de dues institucions: l'Ajuntament, a través de la promoció, creació i suport de les places d'organista i de músics instrumentistes; i la parròquia, a través de la seva capella musical. Ambdues institucions van realitzar una gran tasca pel que fa a l'ensenyament musical en el si de la vila i el seu entorn.

Tal i com assenyalava F. Civil, la capella de música de la vila de Castelló d'Empúries, a banda de la de la catedral de Girona, «sembla la de més marcada originalitat [...] al llindar del segle XIX»,²² dins del context de les terres gironines.

La capella comptava amb la presència d'un mestre de capella o de cant, organista, dos músics instrumentistes i dos escolans de cor, a més de varis cantors. Al llarg del temps aquesta cèl·lula musical va patir algunes variacions, atès que sovint el mestre de cant i l'organista eren la mateixa persona.

L'accés al càrrec de mestre de cant comportava la superació d'unes oposicions per fer palès el seu domini del cant pla i el cant figurat. Les obligacions inherents al magisteri mestre de capella eren les d'ensenyar música i

---

19. ADG: *Llibre Capiller* 1740, p. 244-245.

20. ADG: Actes de la comunitat 1830-1910: *Borrador comunitat comensat en 1830 (-34)*: Acta sobre l'admissió de Jaume Sunyer.

21. Es tracta d'un qüestionari model sobre la comunitat de preveres de Castelló d'Empúries, complimentat per Bonaventura Frigola i datat el 1901. ADG: *Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: Òrgans de govern i organització*.

22. CIVIL I CASTELLVÍ, Francesc. *El fet musical a les comarques gironines en el lapse de temps 1800-1936*. Girona: Caixa de Pensions, 1969, p. 49.

qualsevol instrument²³ —de forma gratuïta— a tots els infants de la vila que en volguessin aprendre, sense exclusió; ensenyar cant pla als preveres de la comunitat, assistir personalment al cor de l'església a les mateixes hores que tots els altres comunitaris per conduir-hi el cant pla, cantar amb els dos escolans sempre que la litúrgia ho requerís, i educar i acollir a casa seva dos infants cantors, fills de la vila, a fi d'instruir-los per a cantar en el oficis de la parroquial.²⁴

Les seves retribucions eren tres vegades superiors a les de qualsevol altre comunitari, gaudia d'una heretat a la vila propera de Pau i les rendes del cortal dit de Santa Llúcia a la mateixa vila de Castelló.²⁵ Tal i com era consuetud, el mestre de capella no es podia absentar de la vila sense el permís de la comunitat.

El magisteri de capella comptava amb la dotació econòmica del benefici de Santa Llúcia de l'hospital, fundat el 1605.²⁶ El 1728, mitjançant el permís papal, el benefici fou suprimit i aplicat al magisteri, el seu patronatge passà a mans dels regidors del Consell de la Vila, el quals, en virtut d'això, tenien la facultat de presentar els candidats:

«Primeramente digo: Que en la Ygla Parral de la re-/ferida Villa de Castellon de Ampurias se halla eri-/gido y fundado de tiempo antiguo el referido oficio del / magisterio de Canto o Capilla, al cual por autoridad / Apostolica e insiguiendo la Bula de su Santidad / dada en Roma á quatro de las calendas de Junio del año de la resurreccion del Señor de 1728, se halla unido el / perpetuo simple y Ecco. Beneficio bajo invocacion de / Santa Lucia sobre explicado por los Albaceas tes/ tamentarios de Miguel Coll instituido y fundado; del que son Patronos los regidores que componen el a/yuntamiento de la propia Villa y se hallan los/ mismos en la pocesion de presentarlo de mu/chos años a esta parte, asi unido y agragado [...]»²⁷

---

23. Segons un article publicat per Josep Esteve on fa repàs històric de la capella de música, informat a través de la viva experiència dels músics Enric i Josep Riera Bolassell, «dicha capilla era poseedora de toda clase de instrumentos musicales, como cornamusa, tenora, contrabajo, etc.», cf. ESTEVE, Josep, «La capilla parroquial de musica», *Ampurdan*, XV (18-4-1956), 6.

24. Biblioteca Nacional Catalunya: Fons Salvador Raurich, *Apunts històrics de Salvador Raurich*. Ms 149 (1914).

25. Entre la correspondència de la Comunitat de Preveres, es conserva una carta escrita el 1805 pel cabiscol Antoni Elies, on explicitava com «lo cierto es que desde el establecimiento de esta, [la capella de música] tanto el suplicante como su antecesor el Rdo. Pablo Soldevila, que obtuvo dicho Magisterio por mas de 30 años, siempre han cobrado tres tantos de un individuo de la Capilla [...] por su acistencia, por Monacillos y papeles [...]», cf. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Correspondència 1723-1852*.

26. ADG: *Notulorum* 1605, f. 17 i 1612, f. 191.

27. ADG: A-134 f. 690.

El 1766 la capella de Santa Maria comptava amb mestre de capella, organista, dos infants cantors i tres músics beneficiats, admesos a residència, destres per a cantar i tocar un o dos instruments; l'Ajuntament, però, considerarà que aquella formació era insuficient, per la qual cosa va acordar crear una cobla de quatre músics «pratichs en tocar instruments musichs, com son, violins, abuezos, trompas de xaxa [çaça]» amb l'objecte de reforçar la capella de la parroquial:

«Sie a tots notori per esta publica escriptura com en la vila de Castellò de l'any Mil setcents sexanta y sis, los Magchs. Joseph Bahí y Comas, Sebastià Quilmetas, Pera Gibert, Joseph Pou i Antoni Camà [...] En atenció de trobar-se la parroquial iglesia de la Verge Maria de dita vila de Castellò, un mestre de Cant figurat ab sols dos minyons pera cantar en los Officis y funcions divinos, regoneixent los dos comuns Eclesiàstic y Secular, no servia quasi de res lo dit Mestre y minyons, projectaren anyadir tres Musichs mes, bons de veu y hàbils en instruments músichs, que fossen Eclesiàstics, oferint lo dit Comú Ecclesiàstic admetrerlos a sa residencia y percepció de sos redits [...] Ha ensenyat la experiencia quedar encar poch completa la capella y necessitar de precís de quatre músichs més, anomenats vulgarment Cobla de Musichs, pratichs en tocar instruments musichs, com son, violins, abuezos, trompas de Xaxa [Caça?] y altres; Y com Maurici Puiggarí, Joseph Bassols, major de dias y sos companys músichs de la vila de Banyolas hagen comparegut a dit Ajuntament ab memorial o suplica exposant que baix rahanables condicions y pactes beneficiosos y proporcionats als dits suplicants y no menos al dit ajuntament, vindrian a fer sa habitació en dita vila y en sa concequencia que concurririan ab dits Mestres de capella y Musichs beneficiats, en todas las funcions occurrents no sols en la dita Parroquial Iglesia, si y també las de dita Universitat en la confomitat que fins vuy se ha acostumat [...] per dit treball sels donaria se ha convingut concedirlos quaranta vessanas de terra, es a saber, deu vessanas a quiscun de ells [...] de aquella pessa de terra de major rinensa situada en lo terme [...] dit Vernar o Salats [...]»²⁸

I. ELS MESTRES DE CAPELLA

El primer obtentor del benefici del qual servem notícia és Ramon Carreres, clergue de Calaf, el qual instà la col·lació del mestrat de cant de Santa Maria fundat pels regidors de la vila el 1727, essent presentat pels

---

28. COMPTE, Albert. «El castelló del mestre Blanch», a AAVV, *El mestre Blanch y el seu temps*, Castelló d'Empúries: Ajuntament, 1988, p. 50. Sembla que cap a mitjan segle XIX, «la parroquia facilitaba 16 vesanas de tierra al Maestro y 8 vesanas a cada músico. Esta tierra [...] disfrutaron de ella hasta que la malhadada revolución del 1868, con saña sectaria, se la arrebató», cf. ESTEVE, Josep, «La capilla parroquial de musica», *Ampurdan*, XV (18-4-1956), 6.

mateixos regidors el 1729.²⁹ El succeí Esteve Prat, el qual fou presentat pels regidors el 1730; Prat hagué de renunciar al benefici de Sant Francesc de Torroella de Montgrí, unit al magisteri del cant, que posseïa des del 1717, per renúncia de l'organista de Figueres, Pau Ribes.³⁰

Prat finà la tardor de 1760 i Pau Soldevila el rellevà en el càrrec.³¹ Soldevila, escolar de Castelló, havia instat la col·lació del benefici de Santa Maria el 1747³² i el 1760 fou presentat pels regidors al de Santa Llúcia de l'hospital, unit al magisteri del cant.³³ Soldevila traspassà el 1797 i els regidors van presentar el mestre de capella de Perelada, Domènec Pagès:

«[...] á los veinte y seis / del mes de Noviembre del año mil setecientos / sesenta, hallandose entonces vacante el men/cionado Beneficio por fallecimiento del Rndo Este-/van Prat Pbro, pasaron los que componian la / Junta propio y harbitrio, habiendo primera-/mente celebrado concursos, y examinados que fue-/ron los que para lograrlo se opusieron, salió / de aquellos el digno Pablo Soldevila el qual / fue presentado para su obtencion; cuya no-/minacion fue admitida por el ordinario Ecclesiastico [...] [però] el mencionado Rdo Pablo Soldevila pbro [...] es muerto de muerte natural [...] por motivo de hallarse Vacante el men/cionado Beneficio por la muerte del citado Soldevila / Pbro, habiendose publicado concursos, en atencion / a no haverse podido adjudicarse este Beneficio / á alguno de los hijos Patrimoniales [...] el Rndo Domingo Pages Pbro / Maestro de Capilla de Perelada.»³⁴

Pagès, escolar de Castelló, el 1760 havia accedit al benefici de Sant Jaume de Perelada, unit al seu magisteri,³⁵ i, de fet, mai va arribar a fer efectiva la renúncia a aquell mestrat. Pagès renuncià a la presentació del regidors de Castelló i romangué a Perelada cinquanta anys, entre 1760 i 1810.³⁶ Els jurats es van optar per convocar oposicions i el magisteri castelloní passà a mans d'Antoni Elias:

«A consecuencia de la sobredicha renun/cia, habiendose fixado edictos celebrado concurso / y ohida la relacion de los Examinadores, [...] el Sobredicho actual Magnifico Ayuntamiento / en uso de las facultades que le corresponden, no-/mbraron a Josep [sic] Elias como habil, idoneo capaz y dotado / a

29. ADG: *Manual* 1729, f. 69; *Definicions*, 1730, f. 46. Citat per MARQUÈS, Josep Maria. «Organistes i mestres de capella de la diòcesi de Girona, *Anuario Musical*, 54 (1999), p. 105.

30. ADG: D-371, f. 171v; D-384, f. 73.

31. ADG: D-414, f. 219.

32. ADG: D-401, f. 143.

33. ADG: D-414, f. 219.

34. ADG: A-113, f. 396 v.

35. ADG: D-414, f. 220.

36. ADG: D-465, f. 442.

todas las calidades necesarias, requisicion / para obtener el predicho Officio de Maestro de canto, / y como mas Dignior entre los Examinados de / canto Gregoriano, voz y canto figurado [...]³⁷

Antoni Elias i Pagès, natural de Torredembarra, el 1795 havia oposat al magisteri de la catedral de Granada, però finalment ocupà el càrrec de sots-mestre de capella de la catedral de Barcelona. El 30 de febrer de 1797 rebé el seu nomenament com a mestre de capella de Castelló d'Empúries, càrrec que ocupà fins el 1823, any del seu traspàs. El seu nom no apareix als llibres de la procura major fins el 1805, en què fou ordenat capellà. Es conserva un document on s'especifica que el 1805 Antoni Elias era mestre de capella d'una altra parròquia; abans havia deixat el seu llegat al reverend Lagrifa:

«[...] me hallo informado de que al Mtro de Capilla se le acostumbrado en pagar tres partes como yo efectivamente lo he assi verificado con el actual Mtro, y su antecesor Rdo. Pablo Soldevila pbro. Y para que conste donde con venga doy el prnte. a solicitud del Rdo. Diacono Antonio Elias mtro. actual de otra Capilla de Musica, en la prnte. dicha Villa de Castellon de Ampurias, y a los doze Abril de mil ocho cientos y cinco [...]³⁸»

Durant l'absència d'Elias, Agustí Ciurach, clergue natural de Cartagena resident a Castelló, exercí de forma interina el magisteri fins el 1807.³⁹ Arran del traspàs d'Elias, el figuerenc Jaume Joan Lleys i Agramont accedí al mes-trat de la parroquial el 1824.⁴⁰ Lleys exercí també d'organista el 1825, l'any de la seva ordenació sacerdotal, amb motiu de la marxa de Maurici Dressayre a Figueres.⁴¹

Jaume Joan Lleys havia estat al capdavant de la capella de música de la seu de Girona en dues etapes, 1820-1822 i 1823-1824, després d'acabat el període constitucional i de refer-se l'escolania i la capella de la catedral.⁴² El 27 de març de 1824, obtingué la plaça del magisteri de Castelló d'Empúries, càrrec que regí fins que traspassà el 1853:

«[...] hicieron y otorgaron presentacion del mismo a favor de / Dn Jayme Juan Lleys clerigo como a sujeto habil, idoneo, capaz y dotado de las qualida-

37. ADG: *Llibre de la procura major*, 1797, f. 89 i *Manual* 1797, f. 82.

38. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Correspondència 1723-1852*.

39. Agustí Ciurach va ésser presentat el 1761 per a l'obtenció del benefici de Sant Miquel de Castelló, vacant per renúncia de Miquel Miroso. Es conserva la seva presa de possessió com a mestre de capella, a través de la procura d'Antoni Elias, l'any 1797. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: D-415, f. 53v.

40. ADG: *Expedientes de adjudicacion de beneficios*, 1853, f. 341; D-478, f. 172.

41. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Llibre de la procura Major de la rt comunitat de pbre de la Vila de Castello de Amp. que corre los anys 1824 i 1825*, f. 50v, on hi consta: «Lleys ab Horga» (1825).

dees y requisitos necesarios para obtener el predicho oficio [el qual] es congruo y conferible pues a mas de ser / de residencia el dicha Yglesia parroquial y percibir los reditos / de ella, tiene otras rentas y en especial un cortijo cuyo / producto anual no baja de cuatrocientas libras [...] sabéd, que vacando por muerte de D. Antonio Elias Pbro. el / oficio de magisterio de canto, ó Capilla unido al perpetuo/ simple y Beneficio con titulo de Sta Lucia en la / capilla y altar de la misma invocacion en esa Parroquial ygla/ fundado; El Mgfco Ayuntamiento de Bayle y regidores / de esta Villa parrocos asiento de dicho Oficio y Beneficio unidos / presentaron para obtenerlo a D. Jayme Juan Lleys / Clerigo [...] 16 de marzo de 1824.»⁴³

Durant la seva llarga estada a Castelló, Lleys escriví els tractats d'harmonia i composició, i de contrapunt i fuga, el primer dels quals edità a Barcelona a mitjan segle XIX.⁴⁴

El 1853, després del traspàs de Lleys, l'Ajuntament presentà per al càrrec a Ignasi Giralt i Lleys, clergue de 21 anys, el qual només romangué dos anys en el magisteri atès que finà el 1855.⁴⁵ L'Ajuntament presentà llavors a Bonaventura Frigola i Frigola, fill de Castelló i deixeble de Jaume Joan Lleys i de Ramon Frigola. El nou mestre, amb només 18 anys ja era segon violí a l'Orquestra del Liceu, tot i que no trigà gaire a esdevenir *concertino*. El 1851 es traslladà a París, on actuà de violinista i director en diversos teatres. El 1854 guanyà el magisteri de Castelló d'Empúries⁴⁶ i va ser presentat per l'Ajuntament el 1855.⁴⁷ Al cap de 3, però, anys hi renuncià a causa de les restriccions econòmiques que provocaren les desamortitzacions. El 1858 Francesc Geroni Sala actuava de forma interina:

«[...] Toda vez que tengo encargado al Rdo. D. Franco Gerónimo Sala Pbro, vecino de esta villa, la celebracion de la Misa del Beneficio de Sta. Lucía, fundada en la Capilla del Ss. Hospital de la misma, y que por concesión apostólica está unida al Magisterio de Capilla de que hoy soy obtentor, cuyas musicas sigue cumpliendo en mi nombre el dicho G. Sala, des de julio de 1858: es mi voluntad que el mismo las continue durante su beneplacita, sin que otro

---

42. GALDÓN ARRUE, Montiel. «Els mestres de capella de la catedral de Girona durant la primera meitat del segle XIX», *Recerca Musicològica* XIII (1998), 219-220.

43. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: A-134, p. 690.

44. LLEYS, Juan. *Tratado Teórico Práctico de Armonía y Composición Musical*. Barcelona: J. Budó, s. d.; i *Tratado Teórico Práctico de la Imitación Libre y Canónica y de la fuga. Extracto de los autores modernos que con mas claridad y precision han tratado estas partes de la Composicion musical*. Barcelona, s. e., s. d.

45. ADG: *Expedientes de adjudicacion de beneficios*, 1853, f. 323.

46. Cf. CIVIL I CASTELLVÍ, Francesc. *El fet musical a les comarques gironines en el lapse de temps 1800-1936*, p. 51.

47. MARQUÈS, Josep Maria. «Organistes i mestres de capella de la diòcesi de Girona», 105.

alguno sea quién fuere, tenga derecho de apropiarsela, sin mandar celebrarlas, á no ser que se lo encargáre el Rdo. Sala.»⁴⁸

Aquell mateix any, Frigola es traslladà a Le Havre. Allà li estrenaren una cantata el 1868 i li oferiren la direcció del Conservatori, però instat per J. B. Pujol, preferí retornar a Barcelona per dirigir els concerts del Teatre Líric Sala Beethoven.⁴⁹ El de setembre de 1881 es va fer càrrec del magisteri de la capella de música de la basílica de la Mercè de Barcelona.⁵⁰ Va ser mestre, entre d'altres, de Càndid Candi, del qual es conserven varies obres al fons de Castelló. El corpus de composicions de Frigola està format sobretot per música religiosa, però també escriví simfonies i *suïtes* per a orquestra. Segons F. Civil «la seva producció musical de preferència destinada al servei de la Capella responia a una estètica i a una correcció de formes ben definides i clàssiques».⁵¹ La premsa local es feu ressò de les seves dots compositives:

«Muy conoedor y grande admirador de los clásicos, sus obras musicales llevan el sello de aquellos maestros, sin perder por ello su carácter personal, que se distingue por su distinción poco común. Deja escritas obras de reconocido mérito, especialmente en el género religioso, pues sus misas y cantos litúrgicos han sido muy celebrados por los maestros y aficionados al divino arte.»⁵²

Després de Frigola, i del seu substitut Gerònim Sala, el magisteri castellaní passà a mans de Narcís Casademont i Costa, nascut a Figueres el 1816, antic organista i mestre de capella de la catedral de Solsona, el qual regí el càrrec fins el 1890.⁵³

---

48. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries, *Correspondència 1853-59*.

49. F. Pedrell deixà constància de les seves qualitats de director: «[...] ja no parlem dels aplaudiments que en els citat concerts meresqué el distingit, entès i diligent director, aquests aplaudiments significaven una reacció fomentada o promoguda per la manera pròpia de dirigir, en un país on tant abunden aquells que solament assoleixen fama mercès a l'exhibició de tota mena d'exageracions musicals [...]», citat per CIVIL I CASTELLVÍ, Francesc. *El fet musical a les comarques gironines en el lapse de temps 1800-1936*, p. 51. A través del Teatre Líric, el Principal i altres menors de la ciutat de Barcelona, hi havia temptatives «encaminadas, desde 1881, a la definitiva implantación de los grandes conciertos sinfónicos que tanto costaron de arraigar en el gusto del público. Veríamos a los maestros Hiller, Dalmau, Frigola, Massenet, Saint-Saëns, Bretón, Goula, Nicolau, Lamote de Grignon, Casals y otros en lucha constante para elevar el nivel cultural de nuestro público [...]» BNC: *Fons Salvador Raurich*, M 4431.

50. *Revista de Girona*, IX (1881), 360.

51. Citat per CIVIL I CASTELLVÍ, Francesc. *El fet musical a les comarques gironines en el lapse de temps 1800-1936*, p. 51-52.

52. *Diario de Girona de Avisos y Noticias*, 12-6-1901, 4.

53. MARQUÈS, Josep Maria. «Organistes i mestres de capella de la diòcesi de Girona»,

Al darrer quart del segle, després de la reorganització que es dugué a terme a la parròquia a causa de la desamortització, el magisteri de capella i l'organistia s'uniren en un sol càrrec.

Mestres de capella de Santa Maria de Castelló d'Empúries:

- Ramon Carreres, 1729-1730
- Esteve Prat, 1730-1760
- Pau Soldevila, 1760-1797
- Domènec Pagès, 1797
- Antoni Elias, 1797-1823
- Josep Barba, 1823 [?]
- Jaume Joan Lleys, 1824-1853
- Ignasi Giralt, 1853-1855
- Bonaventura Frigola, 1855-1858
- Narcís Casademont, 1858-1890.

2. L'ORGUE I ELS ORGANISTES

La presència de l'orgue a Santa Maria data de les darreries de l'Època Medieval; l'instrument, «conegut a tota la comarca, [...] l'any 1484 fou restaurat per un anomenat constructor francès de cognom Durban.»⁵⁴ A finals del segle XVIII, «lo destruyeron totalmente los franceses durante la última guerra [Guerra Gran].»⁵⁵

L'instrument romangué molt malmès i a principis del segle XIX la firma Cavaillé-Coll rebé l'encàrrec de fer-ne la reconstrucció. A mesura que es reconstruïa l'orgue, la vida musical castellanina prenia volada. L'instrument va patir tres grans restauracions en el decurs d'un segle. Cap al 1803, començaren la tasca Jean Pierre Cavaillé i el seu fill Domènec, essent aquest treball l'únic testimoni organològic del seu pas per Catalunya. D'aquesta primera reconstrucció no n'hem localitzat la documentació corresponent.

Durant els anys 1852-1854 l'orguener barceloní Gaietà Vilardebó dugué a terme treballs de restauració en l'orgue, mentre el 25 d'agost de 1902, Bonaventura Frigola presentava una suplicatòria al consistori per tal d'endegar una nova la restauració amb un projecte de la casa Corominas i Riera de Barcelona:

---

54. RIERA I FORTIANA, Enric. «Dos segles de música castellanina. Els germans Riera», *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, 13 (1978), 51.

55. ADG: *Libro de registros* (1800-1804).

«Exmo. E Ilmo. Sr. En vista del estado inservible en que se halla el órgano de esta iglesia parroquial, pronta cuya reparación se hace sumamente necesario, suplico á V. E. Ilma. se digne autorizar que de (en los B. primeros trimestres de corriente año) los intereses devengados, por la inscripción intransferible propia de esta Rda. Comunidad puedan invertirse al efecto la suma de 5.400 ptas que importará su recomposición, según el proyecto-presupuesto formado por la casa “Corominas y Riera” de Barcelona, y que tengo el honor de acompañar. Dios quede c. V. E. S. Castelló 25 de agosto de 1902. B. Frigola.»⁵⁶

Uns anys més tard, Francesc Aragonès, el qual va establir el seu taller d'orgueneria a Girona, va realitzar alguns ajustos a l'instrument. Amb l'esclat de la Guerra Civil, l'orgue de Castelló tornà a patir destrosses i saquejos. De fet l'any 1936 van robar els quatre mil tubs de metall que posseïa, i va romandre en un estat deplorable durant 40 anys.⁵⁷

Des del punt de vista històric, el magisteri de l'orgue havia estat adscrit «al quart dels beneficis fundats per l'ardiaca Sardina, a presentació dels caritaters del Pla del Cortó de Castelló.»⁵⁸

L'organista rebia el seu sou de l'Ajuntament, el qual ostentava el patronatge del magisteri. Havia de realitzar les mateixes funcions que la resta dels comunitaris, però a més de tenir cura de l'orgue —evitant que el toqués algú sense permís—, i en funció de les vicissituds econòmiques del moment, assumia les funcions del magisteri de la Capella de Música, repartia les partitures i les guardava després a l'arxiu.⁵⁹ La seva assumpció de les tasques del magisteri comportava la formació dels infants cantors i l'ensenyament del cant pla als residents:

---

56. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Litigis, reclamacions i queixes*, s. f. Dels anys 1903 i 1904 es conserva un registre de pagaments «A los Sres. Corominas y Riera por afinar el órgano», del 1904, mentre el 1906 «A D. Pedro Pagés por afinar el órgano.» F. Civil relata que Pere Pagès, operari de la casa de Corominas y Piera, comptà amb l'ajuda de Rafel Puignau, alumne de música d'Antoni Agramont i de mossèn Isidre Lleys, organista de Figueres, a qui acudia juntament amb el seu amic mossèn Godó dos cops a la setmana per aprendre a tocar l'instrument. L'empresa Corominas y Piera l'acabà contractant i passà a treballar a Barcelona. Cf. CIVIL I CASTELLVÍ, Francesc. *El fet musical a les comarques gironines en el lapse de temps 1800-1936*, p. 54-55.

57. L'orgue actual compta amb quatre teclats, quaranta-vuit jocs i quatre mil cinc-cents tubs, essent recentment restaurat per l'orguener Gerhard Grenzing. La seva concepció barroca i amb característiques hispano-franceses converteixen aquest instrument en un exemplar únic a la península ibèrica. Cf. COLOMER I FONT, Irene. «L'orgue a Castelló d'Empúries», *Annals d'Estudis Empordanesos*, 37 (2004).

58. MARQUÈS, Josep Maria. «Organistes i mestres de capella de la diòcesi de Girona», 105.

59. Les composicions fetes pel mestre de capella, l'organista o altres membres de la comunitat, havien de romandre sempre a l'arxiu parroquial segons els estatuts de la Comunitat, (Cf. p. 16, f. 3 v)

«EL ORGANISTA/ I.- Tendrà la obligacion especial de tocar debidamente el òrgano o harmonium en los actos en que funcionen y cuando no funcione ninguno de dichos instrumentos, asistirà al coro y ayudará al cantoral de facistol o lo dirigirà en falta del Sochantre. III.- Enseñará gratuitamente el canto figurado a doce niños con los que formará una capilla para cantar en las funciones solemnes que se celebran durante el año. IV.- Tendrà en lo posible convenientemente organizado y preparado el necesario número de voces para las funciones solemnes que se celebran durante el año. V.- Dirigirà la capilla en todas las funciones en que esta tome parte. EL SOCHANTRE I.- A las órdenes del párroco tendrá a su cargo el régimen del Coro [...] III.- Cantará en la capilla de la iglesia parroquial bajo la dirección del señor Organista. IV.- Enseñará el canto llano a los infantes de coro designados por el Párroco y los instruirá en los cantos y servicios que deben ejecutar en la iglesia.»⁶⁰

Organistes de Santa Maria de Castelló d'Empúries:

- Baldiri Viader, fins 1618.
- Salvi Estrader, beneficiat de Begur, 1618-1627.
- Antoni Claver, fill de Castelló, 1627-1632.
- Joan Celler, beneficiat de Castelló, 1632-1637.
- Josep Alemany, 1637-1645.
- Jaume Vidal, prevere de Reus, 1645-1660.
- Baldiri Borgunyó, prevere de Figueres, 1660-1668, el qual passà a regir el magisteri de Torroella de Montgrí.
- Jordi Barenas, 1667.
- Joan Pere Ribas, 1668-1675.
- Josep Baraut, 1675-1714.
- Josep Batlle, 1708.
- Pau Rosés, clergue de Castelló, 1714-1738.
- Francesc Aulet, 1738-1739, prevere de la Selva de Mar, obtingué el benefici de Santa Maria de Castelló el 1738, però l'any següent el permutà amb un benefici fundat per ell mateix amb Joan Sabater, prevere obtentor del benefici de Sant Pere unit a la mestria de cant de Figueres, càrrec que exercí fins la seva mort vers el 1743.
- Jaume Casanovas, 1739-1794, era clergue de Terrassa, va succeir Francesc Aulet en el benefici de Santa Maria, al qual aquest havia renunciat el 1739. El 1752 obtingué el benefici de Domènec i Coloma de Santa Maria de Castelló d'Empúries i exercí d'organista fins el 1790, any del seu traspàs.

«[...] Attenent, y con/ciderant que per renuncia feta per lo Rnt Francesch /Aulet Pbre Organista de dita Parral Igtá vaccava lo ofi/ci de Organista de la

---

60. Citat per COMPTE, Albert. «El Castelló del mestre Blanch», p. 54.

mateixa Iglesia, y per major augment / del culto Divino, Y servey de aquella haver lo Magnifich /Ajuntament de regidors de dita Vila provist de dit ofici/ de organista al baix escrit Vener Jaume Casanovas Cler/gue y Organista com à mes perit de tots los oppositors, y presehirit examen, y haverseli igualment presentat lo Be/nefici que en dita Parral Iglesia obtenía dit Rnt Fran/cesch Aulet per los legitims Patrons de aquell [...]»⁶¹

– Ramon Cisterna, prevere de Castelló, 1794-1800. Va obtenir el benefici de Santa Maria l'any 1794, vacant per òbit Jaume Casanovas.⁶² Als llibres de la procura major hi consta com a resident des de 1797.⁶³

– Pere Garrigoles, estudiant de música de Castelló, cobrà diversos rebuts com a organista entre 1793 i 1808, fou examinador a Perelada i Vila-bertran.⁶⁴

– Cici Garrigoles i Vinyals, organista de Palamós, va succeir a Pere en el benefici de la Santa Creu de Santa Maria de Castelló i exercí d'organista de la parroquial en diverses ocasions (ca. 1815-1821),⁶⁵ tal i com es fa palès en els llibres de la procura major, on apareix el seu nom en diverses mesades de 1821.

– Maurici Dressayre i Marolas, de Figueres, va ser presentat per a obtenir el benefici d'organista de Castelló el 1824, amb només 19 anys, però hi va renunciar ben aviat, ja que el 1825 obtingué el mestratge de cant de la seva ciutat natal.

– Francesc Garrós i Torralles (1824), organista i mestre de capella de Torredembarra, exercí d'organista a Castelló d'Empúries en varies ocasions.⁶⁶

– Josep Anglada i Llovet, fill de Banyoles, mestre de capella i organista de Solsona (ca. 1820-1824), regí l'organistia de Castelló entre 1826 i 1876.⁶⁷

---

61. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Relació de Preveres que formen part de la comunitat i preses de possessions* (1802), s. f.

62. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries, D-449, f. 32.

63. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries, *Llibre de la procura major*, 1797, f. 192.

64. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Llibre de la procura major*, 1793, f. 187v: «me fas eixida de 12 y que deixaseu pagarse al Rdvº Garrigolas en la fundació de la ascensio de 1793 per los dies de l'orga», on apareix com a organista en els llibres corresponents als anys 1797-1798, 1801, 1803 i 1806-1808.

65. ADG: *Llibre de la procura major*, 1821, s. f. i MARQUÈS, Josep Maria. «Organistes i mestres de capella de la diòcesi de Girona», 113.

66. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Llibre de la procura major de la rt. comunitat de pbres de la Vila de Castello de ampurias en lo any 1818*, f. 33, hi consta: «Garrós pra., ab Orga» (1819); f. 75: «Distrib. de las completas i goigs del Rt. Miql. Barco pbre dels días 8, 15, 22 y 29 de Janer de 1820. Garros pbre., ab orga [...]»

67. Tot i que F. Civil situava a Anglada d'organista el 1826, el cert és que no hem localitzat la seva presa de possessió; en canvi, la documentació relativa a aquell any, contempla

– Joaquim Serratosa i Dalmau, fill de Girona, 1905-1936.⁶⁸

Dels dos darrers organistes, Josep Anglada i Llovet i Joaquim Serratosa i Dalmau, es conserven diverses composicions musicals en el fons castello-ní objecte del present catàleg.

3. CANTORS I INSTRUMENTISTES

Els coneixements musicals que els músics de la Capella de Música havien de tenir consistien en el domini del cant pla, la polifonia o cant figurat, a més de mostrar llur habilitat en el conreu d'un o més instruments musicals.⁶⁹ Els cantors i instrumentistes es trobaven sota la direcció del mestre de capella i sense la seva presència, i vist-i-plau, no podien assumir la interpretació musical des oficis de la parroquial.

Les retribucions dels membres de la capella eren paral·leles a les del mestre, però amb una diferència del 50% de les percepcions respecte a ell. Les almoines s'utilitzaven, entre d'altres coses, per pagar els extres musicals que comportava la presència de cantors i instrumentistes en les festivitats assenyalades, tot i que sovint el recapte resultava insuficient. D'altra banda, com ja hem apuntat abans, als músics de la capella se'ls atorgaren terres en concepte d'usdefruit, les anomenades «peces dels músics», de les quals no n'eren propietaris però podien treballar-les en benefici propi.

L'assistència al cor era obligatòria i havia d'anar acompanyada d'una conducta adequada, «cantando con devoción y con voz alta, clara é inteligible [...]»;⁷⁰ aquells que «enmudecieren ó no cantaren debidamente por tiempo o parte notable»,⁷¹ perdien les retribucions d'aquella funció. També havien d'ocupar el lloc que els corresponia amb antel·lació, i canviar-lo en cas que el cabiscol

---

la seva possessió del benefici de Sant Pau. En els llibres de la procura major el seu nom apareix per primera vegada el 1827: «Anglada ab orga.» ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Llibre de la procura major de la rt. comunitat de Pbre de la vila de Castello de Amp. que corre los anys 1824 i 1825*, f. 87v.

68. Cf. MARQUES, Josep Maria. «Organistes i mestres de capella de la diòcesi de Girona», 106.

69. Segons l'edecte per a opositar al benefici sota invocació de sant Miquel que es conserva a l'AMCE del 1817, interpretem —pels afegitons que apareixen a l'imprès que la Capella de Música—, que en aquells moments la capella necessitava individus que poguessin tocar dos instruments de vent, o en cas contrari fer de segon violí. Pel què fa a les veus sembla que la de contralt estava coberta, atès que apareix taxada al document. D'altra banda, segons F. Civil, Joan Ponsatí ostentava el càrrec de segon violí l'any 1819, moment en el què va opositar a una xantria a la Catedral de Girona.

70. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: Normativa interna, f. 2, *capítol III De la residència*.

71. *Id.* 42, f. 3, cap IV «del coro, altar y sacristía».

els manés de fer-ho «para igualar el canto alternativo»,⁷² és a dir, per tal d'equilibrar les veus a l'hora de cantar els responsoris. Generalment, els escolans cantors se situaven al costat de l'orgue i els altres cantors responien des de l'altar.

La figura del cabiscol (anomenat també xantre, sotsxantre o precentor), tot i estar supeditat a les ordres de l'organista, gaudia d'un pes considerable dins la jerarquia eclesiàstica. El cabiscol era el primer cantor del cor i, per tant, el responsable de tots els cantors; ajudava l'organista en els assajos de les misses corals i també en l'ensenyament del cant pla als residents. D'altra banda, era l'encarregat d'entonar el cant litúrgic, generalment amb veu de baix o de baríton, imprimint amb la seva entonació el «movimiento mas ó menos solemne segun el rito del dia y la Consueta.»⁷³

Heus aquí una relació dels cabiscols que hem pogut identificar:

- Ramon Milsocós (?-1782), obtentor de la cabiscolia el 1748, a través d'una permuta amb el degà de la seu de Barcelona, Josep Bastero i Vilana.
- Josep Dorca (?-1824), cabiscol l'any 1787, però hi renuncià el 1804 en obtenir una canongia a la seu de Girona, vacant per òbit d'Andreu Berga.
- Cosme Laguàrdia (?-1826), obtentor de la cabiscolia l'any 1805.⁷⁴
- Joan Elias Armengol,⁷⁵ cabiscol de la seu de Girona que passà l'any 1826 a Castelló d'Empúries.

A principis del segle XX es creà la figura d'auxiliar de sotsxantre, el qual suplia les absències del cabiscol, cantava amb ell al faristol del cor i amb la capella de música, sota la direcció de l'organista-mestre de capella.⁷⁶ Els

---

72. *Id.*, *ibid.*

73. ADG: Comunitat de preveres de Castelló d'Empúries: *Normativa interna*. f. 3 v: cap V. de las obligaciones especiales. El cabiscol havia de «presidir y dirigir el coro entonando los invitatorios, himnos, salmos, antifonas, y preparar y registrar los libros de canto, disponer que se llevasen al coro las capas y bordones correspondientes al rito del oficio, y vigilar para que todas las funciones se hiciesen con solemnidad.»

74. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Llibre de memorias de la rnt comunitat de castello denpurias*, f. 1: «Don Cosma laguàrdia Clergue, prengue possessio de la Cabiscolia per Procuratorem als 29 mars 1805.»

75. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: Relació de preveres que formen part de la comunitat i preses de possessions: «Juan Elias pbro» hi consta com a cabiscol. Cf. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: Actes de la comunitat 1830-1910, *Borrador Comunitat comensat en 1830.31.32.33.34*, hi consta tots aquests anys, i a ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: Llibres de comptes: *Comptes del pagat als membres de la comunitat 1800-1849*, consta a la llista dels comunitaris del 1849.

76. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Correspondència 1900-1998*. De la carta enviada el 1916 pel bisbe de Girona a Salvador Rial, prevere secretari, es desprèn que la capella de música i el cor formaven dos conjunts musicals diferenciats dins l'església. La consuetud específica que «las llisons se cantan en lo coret dels musichs», en un espai ben diferenciat dins l'església. Cf. ADG: *Consueta 1858-1897*.

domers, sagristà major i escolans de cor participaven igualment en el cant pla de la majoria de les funcions litúrgiques de la parroquial.⁷⁷ Els bordoners també cantaven al cor, però davant del faristol.⁷⁸

El 1760, a través d'una butlla de Climent XIII, es van instaurar tres beneficis vinculats a la capella de música. El *Llibre Capiller* confirma que en el darrer quart del segle XVIII la capella estava formada per un mestre de capella, un organista, un beneficiat de primer violí i dos beneficis més annexos a la música.

Bonaventura Frigola ho constatà en un document de finals del segle XIX, en el qual, en referir-se al passat de la capella de música, palesava que estava formada per «tres beneficiados músicos que formaban parte de la capilla y debían tocar su respectivo instrumento en todas las funciones que se celebraban con alguna solemnidad [...]»⁷⁹ D'acord amb Albert Compte, i segons un document del 1766 que es conserva a l'Arxiu Municipal de Castelló, aquests tres beneficiats músics «tenien la obligació de cantar i tocar: un d'ells amb veu de contralt i com a executant de violí, un segon amb veu de tenor i també violinista, i un tercer amb veu de baix atenorat i executant de viola i baixó o fagot.»⁸⁰ Mentre el benefici del magisteri de l'orgue-capella estava unit a l'advocació de Santa Llúcia, els altres dos es trobaven sota les advocacions de Sant Miquel i Santa Caterina, des del segle XVIII.

El benefici de Santa Caterina estava unit a la plaça de violí i el de Sant Miquel a la de flauta, oboè o clarinet. Respecte al primer, «de tiempo muy antiguo, se halla instituido y fundado, por Pedro Moles, el susodicho Beneficio, con titulo de Santa / Catalina, destinado para el primer Violin / de la Capilla de Musica de la referida Ygla, de cuyo patronato activo estan y se hallan en / posesion los Regidores del Magnifico Ayuntamiento de la misma, quienes lo presentan / en sus vacantes»;⁸¹ d'altra banda, «el propio

---

77. El sagristà major havia de cantar el cant pla a les misses conventuals i a les diferents hores canòniques, a més de a les maitines, laudes i vespres que el calendari litúrgic marqués, generalment a les festes solemnes, a més d'ajudar «a cantar la antiphona al sustentor devant del faristol, y tambe te de cantar tots los dies la Calenda», cf. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Obligacions que te lo Sagristá Major de la iglesia ab. Rog. Dela Vila de Castelló de Amp. Bisbat de Gerona*, s. f.

78. Quants més bordoners, més solemne era l'ofici.

79. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries, document signat per Bonaventura Frigola el 24 d'agost de 1902: «proyecto de reorganización y reforma de la Rda «Comunidad de Beneficiados Coadyutores de la iglesia parroquial de Castelló de Ampurias, y de inversión de los intereses que redictuarán las cantidades que la misma ha recibido del Estado como á indemnización de los bienes desamortizados, que el infrascrito cura-párroco presenta al Excmo é Ilmo Sr. Obispo de la diócesis para su aprobación.»

80. AAVV. *El mestre Blanch i el seu temps*, 50.

81. ADG: D-135, f. 531.

Beneficio, por tener oficio personal de Musica, es admitido á la / residencia inmediatamente a su posesión [...] y luego de ser Pbro. [podrá] percibir todos los frutos y distribuciones, como los / demas Pbro; es congruo y conferible por nombrar sus rentas a la cantidad de ciento y / sinquenta libras anuales.»⁸²

3.1. *Obtentors del benefici de Santa Caterina*

El benefici romania vacant el 1761, un any després de la butlla de Climent XIII. Heus aquí els noms dels seus obtentors:

- Joan Colomer, l'ocupà fins el 1761.
- Damià Pastaller i Casanovas, estudiant, fill de Martorell, el qual passà el 1798.
- Miquel Agramont, sotsxantre de la basílica, el qual el posseí «de numero segundo» —aplicat a la veu de baix i a la viola—, fins que finà, el 22 d'octubre de 1824. Fill de Jacint Agramont i Anna Roca, Miquel Agramont (o Agramunt, 1756-1824), fou sotsxantre contralt de la seu de Girona des del 1797. Un any després obtenia el benefici de Santa Caterina, en aquells moments vacant per òbit de Damià Pastaller. Heus ací el document del seu nomenament:

«Muy ilustre Señor / Miguel Agramont Pbro Sochantre de la Santa / Yglesia de sta Ciudad de Gerona ante V. X. compareasco / y en aquel mejor modo que [...] haya lugar digo que / reproduzco las letras edictorias que a mi instancia / se despacharon de la Curia de el Vicariato Ecclesiastico en 3 / de Marzo de 1797 en ocasion de la Vacante del perpetuo / simple Ecclesiastico residencial Beneficio con titulo de Santa / Cathalina aplicado a la voz de baxo é instru / mento de Biola fundado en la Yglesia Parroquial / de Castellon con el testimonio de haverse publicado / las vacantes [...] Primeramente que en la Yglesia parroquial de la Virgen / Maria de Castellon de tiempo antiguo e immemorial / se halla regido y fundado el mencionado Beneficio [...] Con auto publico que paso en la Escribania / Episcopal de Gerona á los catorze de Mayo de 1761 hallandose entonces vacante el referido Beneficio / por renuncia que de aquel hizo el legitimo [...] Juan Colomer clerigo, el Mangifico Ayuntamiento/ que entonces era, habiendo presedido los acostumbrados/ concursos, [...] hicieron presentar par obtenero a favor de Damian Pastaller / y Casanovas a quien despues se le dio institucion / canonica» —ja que en el moment d'obtenir el benefici era escolar, natural de Martorell—, quan aquest es va morir el 1798, «el Magnifico Ayuntamiento [...] nombraron a Rdo Miguel Agramont Pbro como

---

82. ADG: D-140, f. 537.

habil idoneo / capaz y dotado de todas las calidades necesarias para / obtener el indicado Beneficio de Santa Cathalina / aplicado a la voz de baxo y Viola», entre els testimonis de l'examen hi figurava «Antonio Elias maestro de Capilla de esta Yglesia de / Castellón.»⁸³

– Francesc Serrat, natural de Sant Joan de les Abadesses, havia estat cabiscoll i xantre tenor de la col·legiata de Santa Maria de Vilabertran fins el 1818. Obtingué el benefici, en aquest cas associat a la viola, vacant per òbit de Miquel Agramont, l'any 1826.⁸⁴ En una relació del nombre de residents datada l'any 1828, hi consta Francesc Serrat com a beneficiat annex a la música, sense especificar-ne l'instrument. Tanmateix, en un document transcrit per Ramon Frigola hi consta que ostentava el benefici de primer violí:

«Maestro de Capilla obtentor del beneficio de / Sta. Lucia Dn. Juan Lleys Pbro residente/ Beneficio del organista dn. Jose Anglada / Pbro residente. / Beneficio que obtiene Dn. Francisco Serrat P. anexo á La Musica residente / Beneficio de 1r Violín anexo á la Música Dn / Ramon Frigola Clerigo residente / Otro Beneficio anexo á la Musica vacante por / muerte e D. Francisco Cotó Clerigo [...] Castellon de Amps. 20 Marzo del 1828.»⁸⁵

– Silvestre Sangenís, el qual hi renuncià el 1801.⁸⁶

– Francesc Sala i Pasqual.

– Josep Xifreu, presentat pels regidors l'11 de febrer de 1819, el qual traspassà el 3 d'agost de 1826.⁸⁷

– Ramon Frigola, estudiant natural de Castelló d'Empúries, presentat pels regidors, el 17 de juliol de 1826, com el més «habil en los concursos publicamente celebrados», el qual comptava en aquell moment 21 anys d'edat.⁸⁸ Hi renuncià el 1829, any en què traspassà, amb la qual cosa el benefici passà a mans d'Agustí Miroso, fill de la vila, que s'examinà de violí amb només 16 anys.

---

83. ADG: A-114, f. 2.

84. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: Actes de la comunitat 1830-1910: *Borrador Comunitat comensat en 1830.31.32.33.34*, s. f.

85. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Relació de Preveres que formen part de la comunitat i preses de possessions*, s. f.

86. ADG: D-132, f. 1238.

87. Abans havien presentat Estanislaou Sist, professor de música de La Bisbal, el qual finalment no hi optà.

88. Així ho plasmà en la seva admissió: «yo soy habil y capaz para / obtener dicho Beneficio por hallarme constitui/do en la edad de 21 años. Bautizado, y confirmado.» Cf. ADG: D-137, f. 926. Ramon Frigola (1802), natural de Castelló d'Empúries, violinista, era el pare de Bonaventura Frigola i Fajula i l'oncle de Bonaventura Frigola i Frigola. Va ser professor de música de Castelló i obtingué el benefici de 1r violí de Santa Caterina l'any 1826, vacant per òbit de Josep Xifreu, professor de música de Girona.

3.2. *Obtentors del benefici de sant Miquel*

El benefici de Sant Miquel, els orígens del qual daten de 1345,⁸⁹ es trobava annexat a la plaça de flauta i oboè, o clarinet, de la capella de música de la basílica des d'abans de 1760: «[en la] referida Parral Ygla de Castellon de Ampurias se halla funda/do el susodicho Beneficio por Juan Ribas del que como a Patrono està en posesion de presentarlo en sus va/cantes al Mag^{co} Ayuntamiento de Regidores de la misma / villa [...]».⁹⁰

Els primers obtentors dels quals servem notícia foren:

- Pere Valls, el qual l'obtingué fins el 22 d'abril de 1721.
- Bartomeu Cornell.
- Gregori Guanter, el qual traspassà el 5 de setembre de 1737; el 1748 romangué vacant.⁹¹
- Maurici Miroso, que l'obtingué el 1764, però en dimitir aquell mateix any el succeí
- Agustí Ciurach.
- Narcís Galter.
- Jaume Galter, succeí l'anterior el 1796.⁹²
- Mariano Poch l'obtingué el 1817, però hi renuncià.
- Joan Ponsatí, professor de música de Torroella de Montgrí i contralt, exercí de segon violí a Castelló el 6 de setembre de 1817.
- Francesc Cotó, el 1826, professor de música i natural de Figueres, el qual va morir tres anys més tard.
- Agustí Culí i Soler (?-1832), estudiant natural de Castelló d'Empúries i antic escolà de la seu de Girona, el qual amb 17 anys superà les oposicions de flauta i oboè.
- Antoni Guinart, l'obtingué el 19 de juliol de 1831.⁹³
- Joan Iglesias, músic de flauta, clarinet i fagot, obtingué el benefici de Sant Miquel el 1833.

89. ADG: *Llibre de la Dotalia*, 1831, f. 700.

90. ADG: D-137, f. 1025. De mitjan segle XVIII, data, aproximadament, l'edicté imprès *A Todos los Cantores que querrán oponerse á la Vacante del Beneficio simple perpetuo y Ecclesiastico baxo la Invocacion de San Miguel fundado en la iglesia Parroquiál de la Virgen María de la Villa de Castellón de Ampurias*, que es conserva a l'Arxiu Municipal de Castelló d'Empúries.

91. ADG: A-134, f. 265.

92. ADG: D-22, f. 41.

93. ADG: D-131, f. 905. *Expedientes de adjudicación de beneficios 1816-1817*, s. f.

3.3. *Escolans cantors*

Hem pogut identificar els següents escolans cantors, o escolans de cota blava:

– Pío Lacasa, fins 1795, en que passà a Girona, Gervasi Ventura (1797-1799), Ramon Badia (1799), Pere Pou (1800-1803, de 1804-1808 passà a Girona), Ramon Vicens (1803-1805), Josep Trayner (1805-1808), Pere Colls (1806-1808), Pere Bassas (1807-1808), Mariano Laporta (1815-1820), Miquel Ros (1815-1818), Andreu Baixons (1816-1818), Esteve Vergés (1817-1823), Pere Iglesias (1820-1821), Josep Iglesias (1823), Ramon Fajula (1823), Vicens Batllori (1824), Ramon Martí (1825), Pere Vergés (1826), Josep Compte (1826), Pere Badia (o Baduà) (1828-1830), Pau Cullell (1828), Pere Buscà (1829-1830), Esteve Boadas (1830-1831), Pere Suñer (1831-1833), Jaume Subirá (1830-1833), Pere Pujol (1836-1858), Anton Ribera (1836-1837), Bonaventura A. Genís (1858).

II. COBLES I ORQUESTRES

A banda dels propis membres de la comunitat que formaven la capella de música, l'Ajuntament mantenia una cobla de quatre músics, o de quatre quartans. La cobla solia interpretar sardanes curtes i contrapassos; els seus membres passaven a formar part de la capella i participaven en les funcions litúrgiques sota la direcció del mestre de capella. D'aquest fet en donava fe Antoni Elias i els regidors de la vila de Castelló en el següent certificat:

«Que en quatro de los días de la función del Novenario de almas, que en el año proximo pasado de mil ocho cientos y quatro [...] no hubo Musica, porque faltó en la prnte. Villa la cobla; cuyos quatro individuos, componen oy en dia la mayor parte de los operarios de nuestra Capilla; lo mismo que ha acontezido en otras funciones del año, y se verificará atendidos las facultades que tienen concedidas los Musicos de otra Cobla»⁹⁴

A principis del segle XIX les cobles estaven formades per poc més de quatre músics, tot i que les plantilles s'anaren ampliant. Cap a l'últim terç de segle, la cobla de quatre quartans la formaven els germans Riera, amb els Callís, pare i fill. Aquesta formació viatjava per tota la comarca realitzant lloguers. A finals de segle, ja trobem orquestres de més de deu músics, tal i com ho corroborava la premsa de l'època.⁹⁵ El 1899, l'orquestra de Caste-

94. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Correspondència 1723-1852*.

95. CANET AVILÉS, Jordi – PUIG, Manel. *L'abans. Castelló d'Empúries. Recull Gràfic 1870-1975*. Efadós, 2010.

lló d'Empúries, sota la direcció d'Antoni Agramont i Quintana, comptava amb dotze músics; mentre *Els Rossinyols*, dirigida per Pau Guanter, en tenia 11. Segons Enric Riera i Fortiana, aquest nombre ja s'havia assolit deu anys abans.⁹⁶

Els components d'*Els Rossinyols* eren Baldomer Pastells (flabiol i tamborí), Francesc Riera (segon tible), Ramon Carreras (primer tible), Feliu Sans (primera tenora), Isidre Quintana (segona tenora), Miquel Barniquel (segon cornetí), Joaquim Batlle (primer cornetí), Salvi Callís (primer i segon fiscorn), Pau Guanter (primer trombó i primer fiscorn), Amadeu Sitjà (segon trombó) i Rafael Portell (contrabaix).⁹⁷

Altres components que, a finals del XIX, també formaren part d'aquesta cobla orquestra foren Francesc *Pepet* Riera (segon tible), Salvador Batlle (primera tenora), Adolf Laporta (segona tenora), Vicenç Llovell (primer cornetí), Enric Soldevila (segon cornetí i constructor de tenores i tibles) i Francesc Pascual (contrabaix).

Els músics d'aquestes cobles i orquestres s'havien format a redós de la capella de música de la parroquial, atès que l'escola de música de la vila no apareix fins el darrer quart del segle XIX. Baldomer Pastells⁹⁸ constitueix un testimoni d'aquella realitat:

«Profesor de cobla de aquella condal villa [Castelló d'Empúries], Baldomero Pastells [...] Muy hábil cantor y con potente voz se complacía en interpretarla cada año [una pastoral escrita per ell mateix] por Nochebuena en su iglesia parroquial; típica muestra del género rosiniano imperante en todo el siglo pasado.»⁹⁹

L'orquestra podia ser contractada per la parròquia, l'Ajuntament o associacions i societats, com la de Sant Roc de Castelló: «para atender á sus numerosos compromisos cuenta la orquesta con un extenso y variado repertorio de música religiosa, sardanas, conciertos y bailes de los más acreditados compositores.»¹⁰⁰

Els concerts podien ser públics, com els que s'interpretaven als casinos de menestrals, salons dels sindicats —com l'Agrícola de Castelló, que dis-

96. RIERA I FORTIANA, Enric. «Dos segles de música castellanina. Els germans Riera», *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, 13 (1978), 68-92.

97. Cf. *La Nueva Lucha*, 18-01-1899, p. 3.

98. Baldomer Pastells Ribera (1848-1930), més conegut com l'*Avi Rau*, fou un destacat flabiolaire i flautista dins la *Cobla Empordanesa* i *Els Rossinyols*, a més de ser reconegut com un gran baix solista dins de l'àmbit religiós. PADROSA I GORGOT, Inés. *Diccionari biogràfic de l'Alt Empordà*. Girona: Diputació de Girona, 2009, p. 601.

99. CIVIL I CASTELLVÍ, Francesc. «Retrospectiva del villancico gerundense», *Revista de Gerona*, 53 (1970), 58.

100. *Diario de Gerona de Avisos y Noticias*, 26-06-1907, p. 7.

posava d'un teatre—, als cafès —com al Cafè Ampurdanès—, o bé privats, com els quals es duïen a terme en salons particulars de famílies benestants, com el saló de Pere Planes.¹⁰¹

En el cas de les funcions litúrgiques les agrupacions musicals realitzaven la funció de fer la celebració més solemne, «a gran orquestra», i pels documents conservats i pel que denota la premsa del moment, podem deduir que les processons i els viacrucis eren acompanyats per una cobla o orquestra.¹⁰²

En varis manuscrits de música religiosa del catàleg del fons (sign. 48, 88, 95, 196, 197) es conserven els noms escrits a llapis d'alguns dels músics de les cobles de Castelló, com Callís o Riera.

A la premsa de l'època es conserven nombroses notícies sobre les festivitats en les que l'orquestra intervenia en les celebracions religioses. Amb motiu de la festa major de Cassà de la Selva del 1892 «una de dichas orquestas [la de Castelló d'Empúries i la Selvatana] tocará en el oficio mayor que con toda solemnidad se celebrará en la iglesia parroquial el próximo lunes con asistencia del magnífico Ayuntamiento.»¹⁰³

El 1899, «nos dicen de Cabanas que la fiesta mayor celebrada durante los días 22, 23 y 24 ha sido lucidísima en todas sus partes así en los actos religiosos como en los festejos públicos que ha amenizado la acreditada orquesta de Castelló de Ampurias que dirige el señor Agramunt.»¹⁰⁴

De forma semblant, el 1920: «Camallera. Los días 24 y 25 del actual celebra este pueblo su fiesta mayor, que este año es de esperar sea más lucida, ya que para los actos religiosos y festejos públicos ha sido contratada la acreditada orquesta “Los Rossinyols” de Castelló de Ampurias, y ha levantado un hermosos entoldado el señor Dalmau de Cassá de la Selva.»¹⁰⁵

El mateix any, amb motiu de la celebració de la Puríssima a Vilafant, «al matí tingué lloc l'ofici solemne amb orquestra i després una lluïda processó, que recorregué els principals carrers, entonant-se per l'orquestra un villancet a la plaça [...] Amenitzà tots els festeigs la notable cobla orquestra “Els Rossinyols” de Castelló.»¹⁰⁶

---

101. Durant els anys 1920 Castelló comptava amb cinema, teatre, cinc cafès (Mercantil, Comercio, Bar Sport, Comercial i Cafè del Centro) i la societat recreativa «La Favorita». PLANAS I ROIG, Miquel. *Quaderns de la revista de Girona*, 11, (1987), p. 46. A Castelló existí paral·lelament un moviment coral de qualitat, ja que el 1882 el cor *La Violeta* obtingué el primer premi en un concurs de cors empordanesos de Figueres, amb l'obra «La pastora i el pastor» de C. Candi. Altres cors locals de l'època foren *La favorita* i *La llavor castellanina*. AAVV. *El mestre Blanch i el seu temps*, p. 40.

102. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries, *Consueta 1858-1897*, s. f.

103. *Diario de Gerona de Avisos y Noticias*, 6-11-1892, p. 5.

104. *Diario de Gerona de Avisos y Noticias*, 26-1-1899, p. 2.

105. *Diario de Gerona de Avisos y Noticias*, 18-8-1920, p. 8.

106. *La Veu de l'Empordà*, 11-12-1920, p. 5.

A la Consueta, es fa palès que en dies rellevants del calendari litúrgic és necessària la presència de la música, amb l'«orquesta». El terme orquestra seguia fent referència, en aquest context, a la «cobla de quatre músics» de la capella de música; tanmateix, sabem que per reforçar la funció litúrgica es contractaren d'altres orquestres: «la función que se hace por la tarde / del día del Corpus, se empieza a las 4 y a las 5 sale de la procesion. Los Sres. Vicarios sue/ len llevar durante la procesion capa y bordon con el objeto de hacer alinear mas / facilmente la procesion. El Sr. Ayuntamiento ha nombrado por este año a la orquesta de / Agramunt para tocar en dicha procesion.»¹⁰⁷

Aital fet es fa palès en el repertori del fons *CdE*, on s'hi conserven aproximadament una vintena d'obres, gairebé totes completes, que requereixen una plantilla instrumental d'entre 9 i 11 músics.¹⁰⁸ La majoria d'aquestes composicions daten del darrer quart del segle XIX, però sabem que des de mitjans de segle el nombre dels components solia ser ampliat, com a mínim fins a dotze músics, sense comptar els nens del cor, gràcies a una llista nominal d'intèrprets que es conserva al revers de dues PS de Ti 2 i Ti 3 de *CdE* Au-148:

«Lista de los músicos que an tomado / parte en la ejecucion de la / misa en musica que se celebró / en la yglesia de St^a Clara / de Castelló de Empurias / el día 14 de Febrero de 1855 / Revd^o Agustin Miroso 6 reales/ Agustin Paulí 6 íd / Juan Nin. 6 íd / J. Gifreu 6 íd / Isidro Quintana 6 íd / Narciso Yglesias 6 íd / Francisco Fedevella 6 íd / Feliciano Morera 6 íd / Rdo. Dr. Dn. Tomas Riu 6 id. / Buenv^a Frigola 6 íd / Rd^o Juan Yglesias 6 íd/ Niños del Coro 12 / Maestro Bv^a Frigola 18 íd. / Total 78 / 76 / Total 84».¹⁰⁹

L'espai que ocupava l'orquestra, segons l'esmentada consueta, era sobre el cor.¹¹⁰ La mateixa font palesa fins a quin punt la música era ben present en els moments més importants del calendari litúrgic: durant les festivitats de Nadal es feien varies funcions solemnes; el divendres de quaresma es realitzava un viacrucis a l'església acompanyat de flautes, fagot i

---

107. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries, *Consueta 1858-1897*, s. f.

108. Cf. Ms *CdE* Au-41, 42, 51, 62, 63, 70, 79, 86, 88, 97, 105, 106, 108 a 112, 201 a 204.

109. D'entre aquests músics, Agustí Miroso, Bonaventura Frigola i Frigola, Bonaventura Frigola i Fajula, Tomàs Riu i Joan Iglesias formaven part de la comunitat de preveres. Val a dir que aquest document és l'únic testimoni que hem trobat sobre la coincidència en el temps a Castelló dels cosins Frigola, atès que aquell mateix any Bonaventura Frigola i Frigola partí cap a França.

110. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries, *Consueta 1858-1897*, on consta com el juny de 1897 en acabar la «Conclusion del mes del Sagrado corazon de Jesus. Durante la funcion se toca el armonium y se cantaban algunas letrillas por el coro de doncellas, preparados ya de antemano, en el mismo lugar que la orquesta, esto es, encima del coro.»

cantors; el diumenge de rams i el dijous sant també eren dies assenyalats en els que es comptava amb la participació dels músics, a més a més dels cantors.

A banda, doncs, de les principals festivitats del calendari litúrgic «si se daba el caso que un ministro del señor llevase cualquier dia el Santísimo Viatico a un feligrés, los músicos que se encontraban libres en la Villa (o sea, sin ningún “lloguer”), venian obligados a esperar el Santísimo Viático en la portada de la iglesia y acompañarlo con instrumentos de cobla.»¹¹¹

A les misses conventuals i els dissabtes sempre es feia present el cant dels goigs, mentre els diumenges es cantaven les matines amb els escolans, a part d'altres hores canòniques. La presència de la música en el temple també es feia també sentir en les misses solemnes de festivitats assenyalades, com les de la Immaculada Concepció, vigília i octava de Pentecosta i en la de la Santíssima Trinitat.

D'altra banda, tot i que hi haguessin formacions musicals diferents per a les funcions religioses i profanes, fins que les primeres no havien finalitzat no podien començar les segones. A les processons, els components de la capella de música alternaven el seu cant amb els passatges instrumentals que realitzava l'orquestra.¹¹²

La vila de Castelló d'Empúries va veure el naixement de diverses orquestres, que van arribar a gaudir d'un notable prestigi en el context musical català del seu temps. La primera orquestra de renom que es formà a la vila fou la que dirigí Antoni Agramont i Quintana, coneguda com «Orquestra Empordanesa» o «Cobla Agramont». Aquesta cobla arribà a ser considerada una de les millors de Catalunya, i, segons alguns, «amb molta més i millor sonoritat»¹¹³ que la que dirigia Pep Ventura a Figueres.

---

111. Cf. ESTEVE, Josep. «La Capilla parroquial de musica», *Ampurdan*, 18-4-1956, p. 6

112. Durant la Pasqua Granada de 1920, es va fer una «processó amenitzada per una de les notables orquestres ampurdaneses, alternant amb els cants litúrgics de la clerecia.» *Diario de Gerona de Avisos y Noticias*, 29-05-1920, p. 3.

113. RIERA I FORTIANA, Enric. «Dos segles de música castellanina. Els germans Riera», 74.

Els Agramont (1889).

Darrera: Miquel Barniquel (2n cornetí), Joaquim Batlle (1er cornetí), Antoni Agramont (1er fiscorn), Salvador Callís [*Salvi*] (2n fiscorn), Pau Guanter [*Rossinyol*] (1er trombó) i Amadeu Sitjà (2n trombó).

Davant: Baldomer Pastells [*l'Avi Rau*] (flabiol), Ramon Carreras (1er tible), Francesc Riera (2n tible), Feliu Sans (1er tenor), Isidre Quintana (2n tenor) i Rafel Portell (contrabaix).

L'orquestra de Castelló estava formada pels mateixos alumnes de l'escola municipal de música que dirigia Antoni Agramont, i juntament amb la capella de música, formava el planter de futurs músics empordanesos.¹¹⁴ Són varis els manuscrits conservats a *CdE* on hi apareixen els noms de Borràs, Mallol, Purcallas, Pastells, Callís, Blanch, Masó, intèrprets de diferents instruments. Sabem que Batlle i Portell cantaven, així com Enric Riera Bolassell, Miquel i Cipriano Prats, els quals realitzaven la veu de Tible; Baldomero [Pastells] i Mossèn Calvet interpretaven la veu de Baix.¹¹⁵ Tant a la capella com a l'escola, els fills del poble hi podien aprendre les primeres lliçons de música de forma gratuïta. Pau Guanter, component d'aquesta

---

114. Es conserva documentada l'existència d'una escola municipal de música des dels anys de la Restauració, tot i que és molt probable que existís amb anterioritat. Segons Josefina Gambús, antiga directora de l'escola, la titularitat canvià de mans eclesiàstiques a municipals el 1860 a ran de les guerres i moviments polítics que van comprometre l'estabilitat de la comunitat de preveres. Cf. AMCE: *Escola Municipal de Música*, s. f., 1956. Es conserva un document del 1884 on queda reflectit el pagament a un professor de solfeig (probablement Antoni Agramont). Aquesta escola s'ubicava a l'antic convent de Sant Domènec. Vegeu, COMPTE, Albert. «El castelló del mestre Blanch», a AAVV, *El mestre Blanch y el seu temps*.

115. Cf. *CdE* Au-85, 92, 180, 196.

orquestra, va fundar la seva pròpia amb el nom d'*Els Rossinyols*, de tal manera que ambdues orquestres van conuiuïre dins la mateixa vila, i eren sovint contractades pel mateix Ajuntament per a actuar a les festes majors de les poblacions de l'entorn.

Els Rossinyols (1890).

Darrera: Vicenç Llovell, Enric Soldevila «catroi» (constructor de tenores i tibles), Pau Guanter «Rossinyol», Salvador Callís i Pere Pastells.

Davant: Baldomer Pastells, Francesc Riera, Ramon Carreras, Salvador Sastre i Adolf Laporta.

També coexistí amb elles, *La Principal* de Castelló d'Empúries, dirigida per Pere Pastells, la qual passà a mans del violinista Salvi Callís a principis del segle XX.¹¹⁶ D'aquesta manera, Castelló va arribar a comptar amb tres orquestres forjades a la vila. Més endavant, ja entrat el segle XX, l'orquestra d'Antoni Agramont i *Els Rossinyols* es van tornar a unir, ja que havien de contractar músics foranis per a poder-se completar.

---

116. La família Callís constitueix una nissaga de músics. El pare de Salvi Callís i Riera, Bartomeu Callís (1842-1907), fill al seu torn de Salvi Callís i Pujadas, també músic, tocava nombrosos instruments, sobretot la tenora. Fou el fundador de la fàbrica de llengüetes «Callís e hijo, fabricantes de cañas para instrumentos de música», on inicialment fabricaren llengüetes per a instruments de còbala, però després s'especialitzaren en instruments de banda i orquestra. Els seus treballs foren premiats amb un diploma i una medalla d'argent a l'Exposició Universal de Barcelona de 1888. Quan Bartomeu va morir, Salvi Callís formà societat amb els germans Josep i Enric Riera (1877-1962, 1879-1962), per la qual cosa l'empresa va passar a anomenar-se «Callís i Riera». PADROSA I GORGOT, Inés. *Diccionari Biogràfic de l'Alt Empordà*. Girona: Diputació, 2009, p. 165-166.

El 1923 va néixer la cobla anomenada *Els Rossinyolets*, formada per la descendència dels components d'*Els Rossinyols*, amb 8 alumnes i sota la direcció de Joan Masó i Baldomer Pastells, el qual l'amplià fins a 11 instruments. *Els Rossinyolets* es va dissoldre el 1929 en passar molts dels seus integrants a *Els Rossinyols*. Es conserven notícies de les seves actuacions al Barcelonès, Garrotxa, Baix Empordà, Tarragona i fins i tot a Puigcerdà i França.

III. DADES BIOGRÀFIQUES DELS COMPOSITORS RELACIONATS AMB CASTELLÓ D'EMPÚRIES PRESENTS EN EL FONS MUSICAL CdE

AGRAMONT I QUINTANA, Antoni (1858-1915)

Nascut a Castelló, va aprendre les primeres nocions musicals de la mà de Bartomeu Callís, tenorista. Era nebot de Jaume Joan Lleys i Agramont, mestre de capella, i cosí d'Isidre Lleys, organista de Sant Pere de Figueres. S'inicià en la música com a escolà cantor a la capella de la parroquial de Castelló, sota la direcció de l'organista mossèn Tomàs i del violinista Josep Roger. Va fundar la primera cobla de Castelló, l'*Orquestra Cobla Empordanesa*, més coneguda com l'*Orquestra Agramont*,¹¹⁷ i va ser conegut amb el nom d'*el rei del fiscorn*, ja que «ningú no executava com ell notes tant greus i fortes amb aquest instrument de cobla.»¹¹⁸ Va ser mestre de Pau Guanter, futur fundador de l'altre gran cobla que es formà a la vila coneguda amb el nom d'*Els Rossinyols*.

La formació que dirigia Agramont també realitzava les funcions religioses pertinents i ell mateix tocava l'orgue amb la capella de música.¹¹⁹ Pel que deduïm dels documents consultats, els músics de la seva orquestra cantaven amb la capella de la parroquial quan ho requeria el repertori litúrgic.

Fou un prolífic compositor de sardanes —en va escriure vora un miler—, essent una de les més conegudes *El foc de Castelló*. El seu gust per

---

117. Al diari *La Nueva Lucha* (30-04-1889) es conserva una de les primeres ressenyes periodístiques que fan esment d'Antoni Agramont com a director de l'orquestra de Castelló.

118. RIERA I FORTIANA, Enric. «Dos segles de música castellanina. Els germans Riera», 74.

119. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Libro de cuentas del culto y obra de la iglesia parroquial de Castelló de ampurias del obispado de Gerona*. Imprenta de Tomás Carreras, Subida de San Martin frente al seminario, 1884, 1883, 1889: «al Sr. Agramont por tocar el órgano durante el año [...]» (1900). Dins la mateixa font trobem freqüents referències dels pagaments fets a Antoni Agramont «por los músicos y cantores de los viacrucis», per «el canto de las Salves y Letrillas del mes de octubre», i «[...] por los honorarios de su orquesta en el día de la virgen del Rosario.»

l'òpera el traslladà al repertori de la seva orquestra, la qual, segons Enric Riera, «fou una de les primeres en executar fragments d'òpera als concerts de les festes majors dels pobles catalans.»¹²⁰ Dins del repertori que conforma el fons *CdE*, hi ha vàries obres que corroboren aquest fet. Josep Pella i Forgas en la seva *Historia del Ampurdán* comentava que a l'hora de compondre cercava la seva inspiració en les cançons populars. Segons Salvador Raurich «fue uno de los primeros que en los conciertos de las fiestas mayores dio a conocer fragmentos de ópera, entre los cuales recordamos una fantasía sobre motivos de *Faust* de Gounod».¹²¹

ANGLADA I LLOVET, Josep (1801-1876)

Natural de Lladó, rebé l'ordenació sacerdotal el 28 de març de 1828 i probablement residí a Banyoles. De 1820 a 1824 fou organista de la seu de Solsona. El 1826 obtingué el benefici de Sant Pau, o de bordoner, de la parroquial de Castelló d'Empúries, vacant per l'òbit de Pere Nouvilas i Ràfols, així com l'organistia, càrrec que exercí fins el 1876.

BARBA I BEUDAD, Josep (1804-1881)

Amb només 18 anys Josep Barba ja era considerat uns dels millors organistes de Barcelona, ciutat on guanyà les oposicions a la capella del Pi i on s'havia format en la seva escolania. Ocupà el càrrec de mestre de capella a Castelló d'Empúries vers l'any 1823, però el 1825 passà a regir el magisteri de la catedral de Girona. El 1826 guanyà les oposicions de la catedral de Valladolid, però, finalment, després d'aconseguir un augment de sou a Girona, decidí romandre-hi fins el 1850, any en què obtingué la plaça de mestre de capella a Santa Maria del Mar, capella que dirigí fins el seu traspàs.

Barba fou una peça clau per al desenvolupament de la música romàntica a l'Empordà. La rapidesa amb la que componia demostren la seva habilitat en aquest camp: des dels 22 fins els 25 anys va compondre un *Misere-re*, diverses misses —entre les quals una missa pastoral—, motets, rosaris, villancets i responsoris, i per a la capella de música de Santa Maria del Mar, en només quinze dies va escriure una *Missa de Rèquiem*, els *Responsoris de l'Epifania* per a gran orquestra, un *Te Deum* i un *Stabat Mater*. El 1857 publicà a Madrid el *Método de solfeo y principios de canto aplicable a las escuelas y colegios*. Barba tingué un magisteri destacat a les terres gironines,

120. RIERA I FORTIANA, Enric. «Dos segles de música castellanina. Els germans Riera», 75.

121. RAURICH I FERRIOL, Salvador. «La cultura musical de la Capilla de la Catedral de Castelló de Ampúries», *Ampurdán*, 2-8-1944, p. 6

en especial sobre Joan Carreras i Dagas i Llorenç Pagans, i va contribuir a solidificar-hi l'afició per l'òpera italiana. Durant els últims anys de la seva vida, es dedicà a escriure un tractat sobre l'estil rigorós antic, fugues, cànons i trocats, en el qual palesa la voluntat de recuperar l'escola clàssica hispànica, potser amb el rerefons de l'esperit cecilianista.

BLANCH I REYNALT, Josep (1888-1954)

Nascut a Castelló d'Empúries, fill de Josep Blanch i Pairoli, fuster, i d'Ignàsia Reynalt i Granés, va ser el gran de set germans, dos dels quals, Amat i Àngel, foren també músics. Josep es formà a Castelló d'Empúries, el seu mestre va ser Antoni Agramont en les primeres lliçons de llenguatge i, pel que fa al violí i al fiscorn, es formà amb Salvi Callís. Es perfeccionà amb Pau Guanter i amb l'organista Joaquim Serratosa. Més endavant, amplià els seus estudis d'harmonia i composició amb Enric Morera a l'Escola Municipal de Música de Barcelona. Als disset anys ja tocava a *Els Rossinyols*. El 1910 dirigia el cor *La Llabor Castellonina*; va ser intèrpret de fiscorn i dirigí *La Principal de Peralada* fins que es dissolgué el 1940.

Qualificat per Albert Compte de «superdotat, d'una agudesament mental i d'una sensibilitat artística poc comunes»,¹²² impartia classes de teoria, harmonia, fiscorn i violí. El 1939 va ser nomenat director de l'Escola Municipal de Música, el 1945 organista de l'església parroquial, i creà una banda amb els alumnes de l'Escola. Presidí el Sindicat de Músics (1934-1954) i fou regidor de l'Ajuntament de Castelló. Després de la Guerra Civil va formar part de l'Orquestra de l'Escala i de l'Orquestra Mendoza de Figueres. La seva producció sardanística li donà força renom. Va escriure prop de 150 sardanes, algunes d'elles obligades de fiscorn, obres per a cobla, a banda de ballables, cançons, música religiosa i coral. Va ser un dels principals instrumentadors de les sardanes d'Enric Morera.

En relació a la música religiosa cal fer esment de les misses que escriví en honor de Sant Llorenç (1949) i a la Verge Candelera (1949), patrons de la vila de Castelló.

CANDI I CASANOVAS, Càndid (1844-1911)

Fill de Castelló d'Empúries, estudià amb els mestres de música de la seva vila natal, Jaume Joan Lleys i Josep Anglada. El 1859 es desplaçà a

---

122. COMPTE, Albert. «El Castelló del mestre Blanch», a AAVV, *El mestre Blanch y el seu temps*, Castelló d'Empúries: Ajuntament, 1988.

Barcelona on completà els estudis d'harmonia amb Bonaventura Frigola i començà la composició amb Bernat Calbó Puig, a qui suplí com organista a la Mercè i del qual se'n conserven algunes obres als fons *CdE*. Va guanyar l'organistia de Sant Just i Pastor el 1864, del monestir de Santa Clara el 1872 i de la parròquia de Sant Jaume el 1887, on hi treballà fins que va traspassar.

Fou mestre honorari de la Societat de Concerts de Barcelona, acadèmic de l'Acadèmia Barcelonesa Filosòfico-Científica de Sant Tomàs d'Aquino, soci de mèrit del Cercle Catòlic Popular i membre honorari de l'Orfeó de Bilbao. Va formar part de diversos jurats, entre ells del jurat internacional del concurs d'orfeons i bandes celebrat amb motiu de l'Exposició Universal de Barcelona de 1888. Va llegar el seu fons musical a l'Abadia de Montserrat.

Compongué nombroses obres religioses i també de gènere popular, d'entre les quals vàries sardanes, a banda de peces per a piano, obres corals, música per a cant i piano i una col·lecció de 32 cançons populars catalanes recollides per ell i per Francesc Pelagi Briz i instrumentades amb el títol de *Cansons de la terra* (1866-1877). Amic de J. Verdaguer, va posar música al seu *Himne del Mil·lenari de Montserrat* (1888), i va treballar amb ell en l'edició de la *Col·lecció de cànctics religiosos pel poble* (1889). Una de les seves composicions amb text de Verdaguer que va gaudir de més popularitat en el moviment coral de l'època va ser *La barretina* (1880), obra premiada amb l'Englantina d'or als Jocs Florals de 1880. En morir va llegar una casa a la comunitat seglar de Sant Sever de Barcelona, dedicada a la beneficència de Sant Vicenç de Paül.

CASADEMONT I COSTA, Narcís (1816-1890)

Va néixer a Figueres i el 1845 era mestre de capella i organista de la catedral de Solsona. Entre 1858 i 1890 va regir el magisteri de Castelló d'Empúries,¹²³ on també exercí les funcions d'organista, tal com es fa palès en la documentació de l'arxiu de la comunitat de preveres: «[...] se digne fijar la lismona de dos pesetas para las misas que deben celebrarse con los sobrantes de la renta de esta Rda. Comunidad de Pbro y con la testamentaria del Rdo. Narciso Casademont Pbro, organista que fue de esta parroquial [...] Castelló de Ampurias 15 de Abril de 1918, Buenav. Frigola, Pbro [...]»¹²⁴

123. MARQUÈS, Josep Maria. «Organistes i mestres de capella de la diòcesi de Girona», 105.

124. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Correspondència 1900-98*.

FRIGOLA I FAJULA, Bonaventura (1835-1899)

De pares castellanins, cosí de Bonaventura Frigola i Frigola, va aprendre les primeres lliçons de música amb els mestres Jaume Joan Lleys i Josep Anglada, i violí amb Ramon Frigola. El 1859 dirigia l'Escola de Música de Banyoles fins que aquesta fou clausurada al 1873 a ran de l'adveniment de la primera República i la Guerra Carlina. Es traslladà a Santa Coloma de Farners, on dirigí la capella de cant de la parròquia. Allà hi formà el 1895 una cobla amb els músics més prometedors de l'entorn, batejada com *La dels músics petits*, per no confondre-la amb *La Farnense*, la històrica de la població.

A més de compondre algunes sardanes, va ser autor de l'*Himne de Nostra Senyora del Camp de Garriguella*, amb lletra de Ramon Bassols, i l'adaptador del *Miserere* a quatre veus que es cantava a Santa Coloma per Setmana Santa.

FRIGOLA I FAJULA, Narcís (1842-?)

Germà de Bonaventura Frigola. Va dirigir la Sociedad Coral Blandense de la vila de Blanes. Se sap que pels volts de 1880 s'establí com organista interí a Tossa de Mar, abans de passar a Lloret de Mar. Allà hi formà alumnes que després esdevingueren destacats músics, com Francesc i Joan Coll i Morral, i Serafí Trull i Gallart. Fou conegut com a compositor de sardanes i de música de ball.

GODÓ I DAGAS, Ramon (1886-1959)

Nascut a Castelló, fill de Martí Godó i Bordas, estanquer, i d'Antònia Dagas i Bru, natural de Figueres. Va ser organista de La Bisbal, on hi fundà l'Orfeó. A partir de 1904 Ramon Godó actuà en diverses ocasions d'organista interí a la parroquial de Castelló, sota el magisteri del titular Joaquim Serratosà.¹²⁵ El 1928 guanyà la plaça d'organista de Santa Maria del Pi de Barcelona. Compongué obres religioses, entre les quals es conserva una Missa de difunts.

---

125. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries, *Llibres de comptes 1822-1853*. Ramon Godó rebé diverses retribucions com organista: «A. D. Ramon Godo, por la música y cantores en varias funciones del año» (31 de desembre 1902), «Retribución de este mes al organista lego R. Godó» (1904).

GUANTER I CASADEVALL, Pau (1871-1944)

Nascut a Castelló d'Empúries, fill de Pere Guanter i Catalina Casadevall, petits propietaris castellanins que conreaven la pròpia terra, esposà Dolors Puigvert i Surroca. En el moment del seu traspàs tenia tres filles: Caterina, Lluïsa i Lourdes.

Inicià els seus estudis musicals, amb els de trombó i fiscorn, a l'escola municipal que dirigia Antoni Agramont, de qui va ser deixeble protegit. Agramont l'incorporà a la Cobla Empordanesa com a trombonista, plaça que ocupà fins 1889. En aquell temps amplià els seus coneixements musicals amb el flabiolista Baldomer Pastells, l'*Avi Rau*. El 1890 passà a formar part de la cobla *Els Montgrins*, però el 1891 retornà a la seva vila natal per fundar la seva pròpia cobla, que anomenà *Els Rossinyols*. Tingué una vida curta, però va obtenir una fama merescuda.

El 1895, després de casar-se, anà a viure a Calella on a part d'exercir el magisteri musical de la vila, esdevingué el director de la Coral de Calella i de l'Orfeó Calellense fins a la seva desaparició el 1936. Va formar part de diferents formacions barcelonines com l'Orquestra Parera, Moderna Armonia i l'Orquestra Filharmònica.

Va compondre prop de dues-centes sardanes, de les quals cal destacar *Confidència*, *Flors de maig*, *Oreig i onades*, *Ocells i flors*, *La mare de la font*, *Germanívola*, *La mestressa del meu cor*, *Matinada*, *La platja d'Empúries*, *La camèlia*, *Cort d'amor*, *Pla de roses*, *Esglaiada*, *Rubina*, *Poliol*, *La closa de la vila*, *El Vernar*, *Cromàtica*, *Marienta*, *Sagarreta*, *Visionària*, *A trenc d'aua*, *Records*, *Joguines*, *Primaveral*, entre d'altres. Va escriure un *Método completo para fiscornio bajo y trombón* que roman inèdit. Amb l'orquestra *Els Rossinyols* va aconseguir el primer premi i la medalla d'or amb motiu de la interpretació d'una sardana a primera vista i un primer premi en metàl·lic (Barcelona, 1892).

LLEYS I AGRAMONT, Jaume Joan (1803-1853)

Va ser fill de Cosme Ignasi Lleys, menestral de Figueres, i Mariana Agramont, natural de Castelló d'Empúries. Lleys va ser mestre de capella de la catedral de Girona (1820-1824).¹²⁶ El 1824 es traslladà a Castelló d'Empúries, a ran de la vacant en el magisteri de cant per la renúncia de Josep Barba, el qual havia obtingut la mateixa plaça per oposició a la seu de Girona. És coneguda l'amistat entre ambdós músics i és de suposar que

---

126. GALDÓN ARRUÉ, Monti. «Els mestres de capella de la catedral de Girona durant la primera meitat del s. XIX», *Recerca Musicològica*, XIII (1998), 213-222.

intercanviaren les places de mutu acord. Lleys regí el magisteri de Castelló d'Empúries fins l'any del seu traspàs.

Segons F. Civil, fou la figura central de l'ambient musical empordanès de mitjan segle XIX, ja que va imprimir «impulso y calidad al florecimiento musical alrededor suyo que trascendiera luego por otro tanto en la incontenible y justificada expansión de la Coblá ampurdanesa hasta nuestros días.»¹²⁷ Lleys va exercir una gran influència pedagògica a la comarca de l'Alt Empordà, perquè d'ell arrencà l'escola musical empordanesa del segle XIX, representada a Figueres pels seu nebots Isidre Lleys i Antoni Agramont, el compositor i violinista Abdó Mundi, l'organista Narcís Fita, i pels seus deixebles Albert Cotó, Bonaventura Frigola i Càn did Candi.

L'obra que li donà més renom fou el *Tratado de Armonía y Composición Musical*, «obra tècnica decididament oberta a les noves tendències en l'escriptura»,¹²⁸ molt elogiada per Felip Pedrell, el qual la qualifica reveladora «d'un autor estudiós i ben enterat de la matèria que tracta.» Respecte al *Tratado Teórico y Práctico de la imitación libre y canónica*, representava, segons F. Civil citant les paraules de F. Pedrell, una obra que recollia les teories d'Andreví, Richter i Cherubini i pretenia «donar a llum lo llibre de la imitació lliure i canònica [...] i això suposa, en aquella època un mestre de veritable il·lustració.»¹²⁹ Una de les seves obres més cèlebres, l'*Stabat Mater* per a cor i orquestra, fou estrenat per la Societat de Concerts de Barcelona, el 1845.

SERRATOSA I DALMAU, Joaquim (1878-1936)

El bisbe de Girona nomenà Joaquim Serratosa per al benefici vacant de l'organista de Castelló d'Empúries el 1905.¹³⁰ Serratosa exercí aquest càrrec fins que morí afusellat al Castell de Sant Ferran de Figueres l'any 1936.¹³¹

---

127. CIVIL I CASTELLVÍ, Francesc. «Momento y pasado musical de Castelló de Ampurias», *Revista de Gerona*, 44 (1968), 23.

128. CIVIL I CASTELLVÍ, Francesc, *El fet musical a les comarques gironines en el lapse de temps 1800-1936*, p. 49.

129. *Id.*, p. 50

130. *Diario de Gerona de Avisos y Noticias*, 29-05-1905: el Bisbe nomenà el seminarista «D. Joaquín Serratosa: el joven maestro y director del Orfeo Mariano del Seminario Conciliar.» Cf. ADG: Comunitat de Preveres de Castelló d'Empúries: *Llibres de comptes* (1905): «Id. de 5 dias al R. Serratosa beneficiado organista».

131. Aquell mateix any van desaparèixer Francesc Calvet, xantre, Lluís Frigola i Frigola, Joaquim Bonacasa, rector, Joaquim Cros i Llistosella i tres germans gabrielistes. Cf. CANET I AVILÉS, Joaquim. «1939: l'exili republicà castellaní», *Annals d'Estudis Empordanesos* (2011).

Segons Eduard Simon i Callís, també fou director de la capella de cant, almenys fins 1920, la qual tenia una «gran justesa de veus [...] amb músiques i veus armonioses.»¹³² Fou mestre d'harmonia i composició de Josep Blanch i Reynalt. Se sap que tocava magistralment la flauta a l'orquestra de la capella de la catedral de Girona, que dirigia Miquel Rué. Va musicar els goigs dedicats a *Benaventurat Maurici Proeta* —religiós agustí de Castelló d'Empúries—, amb lletra de Moisès Iglesias.¹³³

IV. OBSERVACIONS SOBRE EL REPERTORI MUSICAL DEL FONS MUSICAL *CdE*

El fons musical de la basílica de Castelló d'Empúries, *CdE*, que s'ha conservat fins als nostres dies està format per 305 manuscrits, amb 209 obres d'autor, 96 obres anònimes, i 111 partitures impreses, 2 d'elles anònimes.

Dins del repertori manuscrit, 168 obres pertanyen al segle XIX, en especial al darrer terç, mentre 110 cal inscriure-les a principis del segle XX. A cavall d'entre l'un i l'altre segle, hi hem situat 27 manuscrits més.

La majoria del repertori del fons *CdE* pertany al gènere religiós, i correspon a les obres requerides per a la funcionalitat litúrgica i religiosa de la basílica. De fet, només un total de 8 obres conformen el corpus de música de gènere profà. En gran mesura es tracta de composicions de música vocal de caràcter devocional, amb una gran profusió de lamentacions, rosaris i lletres, per a dues, tres i quatre veus amb acompanyament d'orgue o d'harmònim. En només 7 composicions s'especifica que l'acompanyament correspon al piano. D'altra banda, es conserva una cinquantena d'obres amb música per a instruments, 23 de les quals requereixen una plantilla d'entre 9 i 11 músics, és a dir una orquestra. Afortunadament la majoria d'elles romanen completes i en bon estat de conservació. L'autor que pel nombre de composicions destaca en el marc d'aquest repertori és Joaquim Serratosà i Dalmau, amb 29 obres de les quals solament 5 han arribat incompletes. Algunes foren escrites a Girona, però gairebé totes les va compondre a Castelló d'Empúries. La majoria són viacrucis, lamentacions, càntics i motets per a cor i instruments, a banda d'un Villancet (*CdE* Au-197) —on les veus del Tible eren cantades per Callís (probablement Salvi Callís) i Riera (probablement Enric)—, una Antífona per a tres veus i

---

132. *Castelló d'Empúries i la música: catàleg de l'exposició, dies 10, 11 i 12 d'agost de 1990* [guia de l'exposició i catàleg: Marisa Roig i Simon; textos: Lluís Albert [et al.] Castelló d'Empúries: Ajuntament de Castelló d'Empúries, 1990.

133. PADROSA I GORGOT, Inés. *Diccionari Biogràfic de l'Alt Empordà*. Girona: Diputació, 2009.

orquestra de 1907 (*CdE* Au-172), i un motet a quatre veus escrit a Girona el 1900, on també hi figuren els noms dels intèrprets de les veus (*CdE* Au-183).

Tot i que Càndid Candi no exercí a Castelló d'Empúries, hi rebé la seva primera formació musical. Candi va musicar molts poemes de Jacint Verdaguer, com les Cobles al Cor de Jesús (*CdE* Au-27), les quals formen part de les 15 obres d'aquest autor conservades al fons catelloní.

De Bonaventura Frigola i Fajula es conserven 12 obres, 10 d'elles completes, la majoria de les quals corresponen a lletres per a cor i acompanyament. A l'igual que Candi, Frigola va exercir el seu mestratge fora de Castelló i de les 12 obres seves conservades a *CdE*, dues les va dedicar al seu mestre, l'organista Josep Anglada i Llovet (*CdE* Au-72 i 79).

Els autors que hem esmentat fins ara guarden una relació amb la capella de música de Castelló d'Empúries, aquest, però no ha estat el cas de Magí Sans i Bartomeu —organista i mestre de capella de Santa Maria de Vilanova i la Geltrú—, del qual s'han conservat 10 rosaris per a cor i orgue, 6 d'ells complets; i també de Jaume Puig i Torrents, mestre de capella de La Geltrú, de qui s'han servat 3 obres a *CdE*.

Tot i el llarg període en què Jaume Joan Lleys i Agramont regí el magisteri de Castelló, només són 8 les obres seves que han perviscut en el fons; d'entre elles, destaquem 5 obres per a cor i «orquestra regular».

Els dos anys en què Ignasi Giralt Lleys regí el magisteri de Castelló van ser suficients per deixar la seva empremta en el fons musical. D'aquest autor s'han conservat 6 composicions, entre les quals cal destacar un Rosari per a quatre veus i orquestra (*CdE* Au-88); en les seves partícels hi consten els noms dels intèrprets Callís i Riera, membres de l'orquestra de la vila.

S'ha conservat el mateix nombre d'obres de Nicolau Manent i Maurant —rosaris i salves per a cor i orgue— i de Narcís Casademont i Costa, mestre de capella de Castelló.

Bernat Calbó Puig és present en el fons castelloní amb 5 composicions, una de les quals correspon a una còpia de la seva cèlebre Missa Pastoril (*CdE* Au-146). El fons castelloní acull un total de 26 misses, 10 d'elles misses de difunts, i la majoria per a cor i orquestra.

El fons castelloní acull una nodrida representació de compositors actius en diverses localitats de la geografia catalana. Dels principals centres musicals de Barcelona (Càndid Candi, Bernat Calbó Puig, Nicolau Manent, Claudi Martínez Imbert, Josep Masvidal i Soteras, Lluís Millet, Ramon Godó Dagas, Josep Ribera Miró i Josep Badia Planas), mestres de la catedral de Girona (Joan Carreras i Dagas i Bernat Papell i Carreras), compositors de l'abadia de Montserrat (Benet Brell i Clos, Joan Baptista Guzmán i Martínez), de les seus de Tarragona (Salvador Ritort) i Vic (Bonaventura Bruguera i Codina i Lluís Romeu), i de diversos mestres que exerciren a Figueres, Torroella de Montgrí, Vilanova i la Geltrú, Blanes i Igualada.

Pel que fa als mestres de cant, organistes i músics que van exercir el seu magisteri a Castelló d'Empúries cal deixar constància de la seva variada procedència. La proximitat de la Selva de Mar, Torroella de Montgrí, Palamós, Figueres i Vilabertran va afavorir la presència de músics d'aquest entorn, tot i que alguns vingueren de Girona, Terrassa, Solsona, i fins i tot Cartagena. Molts dels qui vingueren a exercir el seu càrrec a Castelló, hi restaren fins que van morir. Cal fer esment també d'un cert flux migratori de músics castellanins vers altres localitats, com Blanes, la Bisbal i Calella; tanmateix, Girona i Barcelona centren el destí de molts d'ells.

Pel què fa a la recepció del repertori forani, cal fer esment de l'habitual presència de música religiosa italiana del segle XIX (Bottazzo, Bordese, Casciolini, Catalani, Machi, Mercadante, Mozo i Perosi), al costat de diverses obres de César Franck i Charles Gounod.

El context hispànic hi és representat amb 3 composicions d'Hilarión Eslava —una missa de difunts i dos responsoris per veus i orquestra—, al costat de diverses obres de Fermín María Álvarez Mediavilla, Remigio Ozcoz Calahorra, José Preciado Fourniers, Luis Urteaga Iturrioz i Julio Valdés Goicoechea. L'esperit cecilianista també es fa present gràcies a les còpies de diverses obres de G. P da Palestrina i de Tomás Luis de Victoria, on hi consten els noms dels intèrprets Pere Cortada Puig, Martí Genís, Jaume Balassell i Noguer.

Els gèneres populars estan representats per una sardana de Joan Coll a tres veus, quatre sarsueles, entre d'elles una de J. Dimas i González, i una altre de caràcter moral, propietat de l'Associació de les Filles de Maria (1925).¹³⁴ El repertori forani de música instrumental està representat per dues miscel·lànies de música simfònica per a orquestra de varis autors del Romanticisme (Beethoven, Schubert, Mendelssohn, Gounod i Verdi), entre els quals destaquem una Serenata per a corda sola de Gabriel Pierné (1863-1937) que fou interpretada per l'orquestra *Els Rossinyols* de Castelló d'Empúries (*CdE* Au-142).

El repertori operístic conservat al fons *CdE*, fou amb tota certesa interpretat per l'orquestra que dirigia Antoni Agramont, essent aquesta cobla la primera que va incorporar aquest gènere al repertori de les festes majors.¹³⁵

---

134. Es conserva una còpia de la sarsuela *La molinera del Molí-Bonic* (*CdE* An-91) [La molinera del molino azul] que s'interpretà durant la Candelera de 1941; en el programa hi especifica el repartiment: «[...] 2º. la sección femenina representará con todo esmero y pulcritud la delicada zarzuela en dos actos *La Molinera del Molino Azul* bajo el siguiente reparto: Molinera, Anita Puig; Maquesa de Flor-Peral, Carmen Renart; Baronesa, Teresa Cortada; Tia Tarasus, Mercedes Vergés; Marcelina, Catalina Gelabert; Victoria, Angela Puig; Rosalía, Lucía Font; Amelia, Dolores Miquel.» Cf. CANET AVILÉS, Jordi – PUIG, Manel. *L'abans. Castelló d'Empúries. Recull Gràfic 1870-1975*. Efadós, 2010.

135. BNC: *Fons Salvador Raurich*, M 4440/7.

Per citar aquest document: <http://ddd.uab.cat/record/125762>

FONS MUSICALS DE LA BASÍLICA DE SANTA MARIA DE CASTELLÓ D'EMPÚRIES XLIX

El petit catàleg de música impresa acull composicions de diversos compositors catalans (Bernat Calbó Puig, Domènec Mas i Serracant, Lluís Romeu i Salvador Ritort), entre els quals, però, no hi ha cap representant de Castelló d'Empúries.

JOSEP MARIA GREGORI I CIFRÉ – ELENA SALGADO COBO

BIBLIOGRAFIA

- AAVV. *El mestre Blanch i el seu temps*, Ajuntament de Castelló d'Empúries, 1988.
- ALABRÚS I BRUÑOL, Miquel. «Bibliografia de Figueres i l'Empordà», *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, 15 (1981-1982).
- ALBERT I CORP, Esteve. «El concert de Castelló», *Presència*, any VII (1971), núm. 294.
- ALÉN, Pilar, «Datos para una Historia Social de la Música: La guerra de la Independencia y su incidencia en la capilla de música de la catedral de Santiago», *Revista de Musicología*, XIV (1991).
- AMER, M. «Reforma de la música religiosa», *Colección de artículos de polémica*. Palma de Mallorca: Establecimiento tipográfico Amengual y Muntaner, 1900.
- ANGLADA, F – VIDAL DE VALENCIANO, G. – GORNET I MAS, G. *Barcelona vella. Escenes i costums de la primera meitat del segle XIX per testimonis de vista*, Barcelona: La Il·lustració Catalana, 1906.
- AVIÑOÀ, Xosé. *La música i el modernisme*. Barcelona: Curial, 1985.- Biblioteca de Cultura Catalana, 58.
- . «Zarzuela catalana o zarzuela en Cataluña», *Actualidad y futuro de la zarzuela*. Madrid: Alpuerto, 1991.
- . «Música i cultura popular al segle XIX», *Actes del Col·loqui Internacional sobre la Renaixença*, 18-22 de desembre de 1984, 1994, vol. II, 329-349.
- BAGÜES, Jon. «El Coralismo en España en el siglo XIX», *Actas del Congreso Internacional de España en la música de occidente*. Madrid: Ministerio de Cultura, 1987.
- BALDELLÓ, Francesc de Paula. «Órganos y organeros en Barcelona (siglos XIII-XIX)», *Anuario Musical*, XXI (1966).
- BARRAQUER Y ROVIRALTA, C. *Las casas de religiosos en Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX*. Barcelona: Altés i Alabert imp., 6 vols, 1915-1917.
- BERNILS, Josep Maria. «Festival de Música del Ampurdán. En Castelló de Ampurias», *Revista de Gerona*, any XX, 6 (1974).
- BLANCH ILLA, Narciso. *Crónica de la provincia de Gerona*, Madrid: Rouchi & Cie, 1866

- BLANCH I REINALT, Josep. *Apuntes para una biografía de un músico ampurdanés: Guanter*. Cal·lella: Ajuntament, 1944.
- BONET I BALTÀ, Joan. *L'església catalana de la Il·lustració a la Renaixença*. Barcelona: Abadia de Montserrat, 1984.
- BRUGUÉS I AGUSTÍ, Lluís. *Música a Girona entre 1885 i 1985*. UdG: Tesis Doctorals en Xarxa, 1998.
- . *La Música a Girona. Història del Conservatori Isaac Albéniz*. Girona: Diputació de Girona, 2008.
- BRUGUÉS I AGUSTÍ, Lluís – GARCÍA, Josep M. *Joan Carreras i Dagas*. Girona: Ajuntament de Girona, 2013.
- BUSCARONS PASTELLS, Lluís. *Els Rossinyols. Homenatge a la Cobla d'Els Rossinyols*. Castelló d'Empúries: Ajuntament, 1986.
- . *Les Cobles*. Figueres: Gràfiques Canigó, 1990.
- CANET AVILÉS, Jordi – PUIG, Manel. *L'abans. Castelló d'Empúries. Recull Gràfic 1870-1975*. Efadós, 2010.
- CERVERA I BERTA, Josep Maria. *La música i els músics eclesiàstics del bisbat de Girona en els segles XIX i XX*. Girona: Seminari Diocesà, 1987.
- Castelló d'Empúries i la música: catàleg de l'exposició, dies 10, 11 i 12 d'agost de 1990*. [Guia de l'exposició i catàleg: Marisa Roig i Simon; textos: Lluís Albert et altera]. Castelló d'Empúries: Ajuntament de Castelló d'Empúries, 1990.
- CIVIL I CASTELLVÍ, Francesc *El fet musical a les comarques gironines en el lapse de temps de 1800-1936*. Girona: Caixa de Pensions, 1969.
- . «La Capilla de música de la Catedral de Gerona (siglo XVIII)», *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, 19 (1969).
- . «Retrospectiva del villancico gerundense», *Revista de Gerona*. Any 16, 53 (1970).
- . «Momento y pasado musical de Castelló de Ampurias», *Revista de Gerona*, 44, (1968).
- COLL, Josep Maria. «El beato Dalmacio Moner», *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, (1948) 5-35 i (1849) 229-243.
- COLOMER FONT, Irene. «L'orgue a Castelló d'Empúries». *Annals d'Estudis Empordanesos*, 37, (2004).
- COMPTE I FREIXENET, Albert. «El Municipi de Castelló d'Empúries en la transició de l'absolutisme al règim liberal: de la Guerra Gran a la fi del regnat de Ferran VII (1974-1833)», *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, XIV (1979).
- . «Bibliografia històrica de Castelló d'Empúries», *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, XI (1976).
- . «Un inventari de l'Arxiu de Castelló d'Empúries de mitjans del segle XVIII», *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, XX (1987).
- CORTÈS I MIR, Francesc. «La música religiosa», a *Història de la Música Catalana, Valenciana i Balear*. Barcelona: Edicions 62, 1999, vol. VIII.

- . «La música catalana al segle XIX», a *Història Crítica de la Música Catalana*, Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2009.
- ESTER-SALA, Maria – VILAR, Josep Maria, «Els fons musicals a Catalunya: Un patrimoni a revaloritzar», *Lligall*, 5 (1992).
- ESTEVE, Josep. «La Capilla Parroquial de Música», *Ampurdán*, XV, núm. 708, (1956).
- . «Pablo Guanter (Rossinyol). Datos biográficos del ilustre compositor castellonense», *Ampurdán*, núm. 91, (1944).
- FERNÁNDEZ DE LA CUESTA, Ismael. «La restauración del canto gregoriano en la España del siglo XIX», *Revista de Musicología*, XIV (1991).
- FIGUEROLA, Jordi. *Església i societat a principis del segle XIX*, Vic: Eumo, 1988.
- GALLEGO, Antonio. «Aspectos sociológicos de la música», *Revista de Musicología*, XIV, núms. 1 i 2 (1991).
- GALDÓN ARRUÉ, Montiel. «Els Mestres de capella de la Catedral de Girona durant la primera meitat del segle XIX», *Recerca Musicològica*, XIII (1998).
- GAMBÚS, Josefina. «Más sobre las escuelas de Castelló d'Empúries», *El Correo Catalán*, 18-12-1974.
- GIRONELLA GARAÑANA, Joaquim. «Dos músics i compositors castellanins», *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, XI (1976).
- GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria, «Els Inventaris dels Fons Musicals de Catalunya, el projecte de la UAB per a la recuperació del patrimoni musical», *II Congrés Internacional de Música a Catalunya. Llibre d'Actes*. Barcelona: Dinsic, 2013.
- GREGORI I CIFRÉ, Josep Maria – MONELLS I LAQUÉ, Carme. *Inventaris dels fons musicals de Catalunya. Volum 6: Fons de l'església parroquial de Sant Esteve d'Olot i Fons Teodoro Echegoyen de l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 2012.
- LLEYS I AGRAMONT, Jaume Joan. *Tratado Teórico y práctico de Armonía y Composición Musical*, Barcelona: Juan Budó.
- LÓPEZ CALO, José. *Catálogo del archivo de música de la catedral de Granada*. Granada: Centro de Documentación Musical de Andalucía, 1991.
- MARQUÈS, Josep Maria. «Organistes i Mestres de Capella de la Diòcesi de Girona», *Anuario Musical*, 54 (1999).
- NIUBÓ I SALA, Olga. *Inventaris dels fons musicals de Catalunya. Volum 5: Fons Ramon Florensa de l'Arxiu Comarcal de l'Urgell*. Barcelona: Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya - Universitat Autònoma de Barcelona, 2010.
- NÚÑEZ-CORTÉS, M. – HERRADÓN FIGUEROA, M. A. «La Real Academia de Bellas Artes de San Fernando y la vida musical española del siglo XIX», *Revista de Musicología* XIV, 1-2 (1991).
- PADROSA I GORGOT, Inés. *Bibliografía interdisciplinària de l'Alt Empordà*, Figueres: Consell Comarcal de l'Alt Empordà, 1996-2000.

- . *Diccionari biogràfic de l'Alt Empordà*. Girona: Diputació de Girona, 2009.
- PAGÈS TUBERT, Salvador. «L'orgue de la parroquia», *Programa de la festa major any 1978*, 1978.
- PEDRELL, Felip. *Diccionario biográfico y bibliografía de músicos y escritura de música*. Barcelona: Victor Berdós y Feliu, 1897.
- PLA CARGOL, Joaquim. *Biografías gerundenses*. Girona: Dalmau Carles Pla, 1948.
- PLANAS I ROIG, Miquel. *La població de l'Alt Empordà durant el Règim Demogràfic antic (s. XVI-XIX)*, Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 1985.
- . *Castelló d'Empúries*. Girona: Diputació de Girona, 1987. – Quaderns de la Revista de Girona, 11.
- RAURICH I FERRIOL, Salvador. «La cultura musical de Castelló de Ampurias y el maestro Albert Cotó», *Ampurdán*, núm. 92 (1944).
- RIERA FORTIANA, Enric. «Dos segles de música castellanina. Els germans Riera», *Annals d'Estudis Empordanesos*, XIII (1978).
- RIPOLL I CORNELL, Esteve. *Una vida en solfa. Antoni Agramont i Quintana (1851-1906)*. Castelló d'Empúries: Ajuntament de Castelló d'Empúries, 1997.
- RUÉ I RUBIÓ, Miquel. *La reforma de la música religiosa*. Girona: José Franquet i Serra, 1901.
- SIMÓN Y SEGURA, Francisco. *Contribución al estudio de la desamortización en España. La desamortización de Mendizábal en la provincia de Gerona*. Madrid: Castilla, 1969.
- SOLÀ, Mariano. *Caminos del Ampurdán, Aires de sardana*. Albacete: Gráficas Castillo, 1949.
- VILAR, Josep Maria. «Els inventaris de partitures: una aproximació al gust d'una època. El cas de Sabadell», *Butlletí de la Societat Catalana de Musicologia*, III (1995).
- VIRGILI BLANQUET, María Antonia, «La música religiosa en el siglo XIX español», *Revista Catalana de Musicologia*, II (2004).